

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างของนวนิยาย บุคลิกภาพตัวละครเอก และคุณค่าต่อสังคม ในนวนิยายของ “กึ่งฉัตร” ระหว่าง พ.ศ. 2541-พ.ศ.2554 ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 10 เรื่อง คือ บ่วงหงส์ ดั่งไฟได้น้ำ มีเพียงรัก รอยพรหม พรายปรารถนา รหัสหัวใจ ในเรือนใจ ไฟกระจ่างดาว ค่าของหัวใจ และลับลวงใจ ซึ่งมีการกำหนดแนวทางพิจารณาในแต่ละเรื่อง โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะโครงสร้างในนวนิยายของกึ่งฉัตร ตามทฤษฎีโครงสร้าง ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา จาก ความคิดเห็นของผู้แต่ง และทำนองในการแต่ง

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพตัวละครเอกในนวนิยายของกึ่งฉัตร ตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ ได้แก่ จิตใต้สำนึก โครงสร้างบุคลิกภาพ ขั้นตอนการพัฒนาบุคลิกภาพ สัญชาตญาณ ความหวาดกลัว อีโก้และกลวิธีทางป้องกันตัว

ตอนที่ 3 คุณค่าในนวนิยายของกึ่งฉัตรที่มีต่อสังคม ตามแนวคิดของธวัช ปุณโณทก ได้แก่ คุณค่าวรรณกรรมต่อปัจเจกบุคคลอันเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม และคุณค่าวรรณกรรมต่อการสร้างสรรค์สังคม

ดังมีสาระสำคัญ ต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะโครงสร้างในนวนิยายของกึ่งฉัตร ตามแนวคิดทฤษฎีโครงสร้าง

การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างในนวนิยายที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างของกึ่งฉัตรนี้ ได้มีการพิจารณาตามทฤษฎีโครงสร้าง ที่ประพนธ์ เรืองณรงค์ และคณะ ได้สรุปกรอบคิดไว้สำหรับใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิจารณ์องค์ประกอบของวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา จาก ความคิดเห็นของผู้แต่ง และทำนองในการแต่ง ซึ่งจากการศึกษานวนิยายที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างของกึ่งฉัตรทั้ง 10 เรื่อง ทำให้พบข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างของนวนิยายในภาพรวม ดังนี้

1. โครงเรื่อง

1. โครงเรื่อง คือ การผูกเรื่องหรือสร้างเรื่องราวคร่าวๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินเรื่อง โดยมีปมขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการต่อสู้ การแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละคร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเป็นเหตุผลต่อกัน เพื่อช่วยให้การดำเนินเรื่องมีความน่าสนใจและน่าติดตามยิ่งขึ้น ซึ่งจากการพิจารณาความขัดแย้งของตัวละครเป็นหลักแล้ว พบว่า นวนิยายกลุ่มตัวอย่างของกึ่งฉัตร มีลักษณะการวางโครงเรื่องอยู่ 3 ลักษณะกว้างๆ ดังนี้

1.1 นวนิยายที่เค้าโครงเรื่องมีปมขัดแย้งระหว่างตัวละครตัวเอกของเรื่องกับตัวละครฝ่ายตรงข้าม โดยเฉพาะความไม่ลงรอยกันทางความคิดและความอิจฉาริษยาที่มีต่อกัน ส่งผลให้มีการคิดร้ายและมุ่งทำลายกันขึ้นตลอดการดำเนินเรื่อง ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “บ่วงหงส์” โดยตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ชื่อ “พิมพ์ลภัส” และตัวละครฝ่ายตรงข้ามที่ชื่อ “มารวิ” ซึ่งเป็นแม่เลี้ยงของนางเอก ต่างฝ่ายก็คอยแต่จะแข่งขันชิงดีชิงเด่นเพื่อเอาชนะกัน เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งประสบความพ่ายแพ้หรือล้มเหลวจนถึงที่สุด นวนิยายเรื่อง “ดั่งไฟใต้ไม้” โดยตัวละครประกอบที่เป็นญาติกัน แต่มีความขัดแย้งกับตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและหญิง ด้วยความอิจฉาริษยาและโลภมาก จึงลงมือฆาตกรรมนางเอกหลายครั้ง และวางแผนจะฆ่าพระเอกอีก เพื่อหวังทรัพย์สินสมบัติทั้งหมด แต่ไม่สำเร็จ นวนิยายเรื่อง “มีเพียงรัก” มีความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและหญิงกับตัวละครที่เป็นพี่ชายของนางเอก ที่คอยขัดขวางความรักของทั้งคู่อยู่ตลอดเวลา เพราะมีปมแค้นในอดีตกับพระเอกมาก่อนนั่นเอง นวนิยายเรื่อง “รอยพรหม” มีความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เป็นนางเอกกับตัวละครประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเนื่องจากแม่ของนางเอกถูกฆ่าข่มขืนเพราะความสวยที่มีแต่ผู้ชายตามหลงรักและแย่งชิง ทั้งยังมีแม่บุญธรรมของพระเอกที่คิดจะกำจัดเธอ เพราะไม่ยอมให้ลูกชายและสามีมาติดพัน เมื่อนางเอกมีหน้าตาสวยเหมือนแม่มาก เหตุการณ์ร้ายๆ ต่างๆ จากคนรอบข้างที่ปองร้ายเธอก็เกิดขึ้นตามมา นวนิยายเรื่อง “พรายปรารถนา” มีความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เป็นพ่อพระเอกกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่เป็นลูกสะใภ้ เนื่องจากพ่อพระเอกไม่พึงพอใจในฐานะทางสังคมของลูกสะใภ้ จึงวางแผนกำจัด แต่คนสนิททำเกินเหตุลงมือฆ่าลูกสะใภ้ตาย เรื่องราวติดตามตัวฆาตกรของวิญญาณสาวจึงเกิดขึ้นตามมา นวนิยายเรื่อง “รหัสหัวใจ” มีความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีปมด้อย จากการเคยเป็นเด็กขี้ถูกมาก่อน จึงถูกตัวละครหญิงฝ่ายอิจฉาคอยขุดคุ้ยอดีตของเธอเพื่อประจานให้อับอายอยู่เสมอ นวนิยายเรื่อง “โนเรือนใจ” และ “ลับลวงใจ” มีความขัดแย้งระหว่างตัวละครในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ตัวละครฝ่ายตรงข้ามต่างก็มีความอิจฉาริษยาตัวละครเอก มีความโลภมากและเห็นแก่ตัวกัน พยายามจะแย่งชิงสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้ เพื่อหวังเพียงความสุขสบายของตนเท่านั้น โดยไม่สนใจว่าการกระทำนั้นจะผิดศีลธรรมเพียงใด

1.2 นวนิยายที่เค้าโครงเรื่องมุ่งแสดงข้อขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับพลังภายนอกที่อยู่รอบตัว อันมีปัจจัยสืบเนื่องมาจากปัญหาต่างๆในสังคม ซึ่งปรากฏในนวนิยายเรื่อง “ปวงหงส์” ที่ผู้แต่งกำหนดให้นางเอกต้องประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจย่ำแย่ จนธุรกิจของครอบครัวล้มละลาย พ่อฆ่าตัวตาย ทั้งยังถูกแม่เลี้ยง โกงทรัพย์สินสมบัติ จากชีวิตคุณหนูผู้สูงศักดิ์ดั่งหงส์ ต้องพลิกผันมาเป็นสาวเสิร์ฟในโรงแรมของพระเอก เพราะพลาดที่ตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องลงไป ต้องเรียนรู้ในการปรับตัวหลายๆอย่าง เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดได้ต่อไป โดยมีพระเอกคอยสร้างสถานการณ์ที่เป็นบทเรียนให้ จนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น และไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตอีกต่อไป นวนิยายเรื่อง “ดั่งไฟได้น้ำ” เป็นเรื่องราวของ “รุจรวี” นางเอกของเรื่องที่ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งจากภาวะเศรษฐกิจล้มละลายในครอบครัวเช่นกัน จากชีวิตคุณหนูผู้ร่ำรวยก็ต้องลาออกจากการเรียนกลางคันเพราะขาดเงิน จนมาพบกับ “พลิส” พระเอกที่มีฐานะร่ำรวย เพื่อต้องการชีวิตที่เคยสุขสบายคืนมา จึงตัดสินใจแต่งงานกับเขาทั้งที่ยังไม่มีความพร้อมทั้งเรื่องวัยและเวลาในการศึกษาดูใจกัน ส่งผลให้ชีวิตคู่เกิดปัญหาขัดแย้งกันอย่างรุนแรง นวนิยายเรื่อง “มิเพียงรัก” ที่เป็นเรื่องราวของ “จิตาภา” นางเอกของเรื่องที่เปิดสำนักงานนักสืบเอกชนขึ้น แต่ต้องประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจย่ำแย่ จึงทำให้กิจการไปไม่รอดเกิดความขัดแย้งขึ้น จนต้องมารับทำงานเป็นแม่สื่อจับคู่ให้กับ ธนดล พระเอกของเรื่องตามแผนการที่น้องสาวเขาวางไว้ และเป็นผู้จ้างวานเธอนั่นเอง การผูกปมของนวนิยายเรื่องนี้ไม่ค่อยซับซ้อนนัก แต่ก็มีหลายปมเงื่อนไขให้น่าติดตาม เรื่องราวส่วนใหญ่มุ่งนำเสนอวิธีการจับคู่ให้พระเอกกับเพื่อนน้องสาวพระเอก จำนวน 3 เหตุการณ์ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะพระเอกรู้ทันทุกครั้ง แคมสถานการณ์ยังพลิกให้พระเอกกับนางเอกใกล้ชิดและรักกันเสียเอง นวนิยายเรื่อง “พรายปรารถนา” เป็นเรื่องราวของ “กิรณา” นางเอกของเรื่อง ที่บังเอิญต้องมาเช่าอพาร์ทเมนต์ในห้องพักที่จุลจินท์เคยพักและถูกฆ่าตายในห้องนั้นพอดี ทำให้เธอต้องมารับหน้าที่สืบหาฆาตกรตัวจริงที่ฆ่าจุลจินท์อย่างโหดเหี้ยม และเป็นตัวประสานพาสามีผู้ตายมาพบกับจุลจินท์ ที่ห้องตามคำร้องขอของพี่สาวปมเรื่องหลักจึงอยู่ที่การค้นหามือฆ่าตัวจริง ผู้แต่งได้วางตัวละครที่น่าสงสัยว่าจะเป็นฆาตกรไว้หลายตัวเช่นกัน ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เป็นมนุษย์กับตัวละครที่เป็นวิญญาณเกือบตลอดเรื่อง นวนิยายเรื่อง “รหัสหัวใจ” เป็นเรื่องราวของ “วิมลนิ” นางเอกของเรื่องที่ดีดีเป็นเด็กจรจัด สูบบุหรี่และจี้ลักขโมยมาก่อน ครอบครัวนายตำรวจใหญ่ได้รับมาอุปการะเป็นบุตรบุญธรรม โตขึ้นมามีอาชีพเป็นตำรวจหญิงหน่วยปราบปรามยาเสพติด ความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดมาจากปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวกับปัญหาการค้ายาเสพติด ผู้แต่งกล่าวไว้ในบทนำของเรื่องว่า ได้เค้าโครงเรื่องมาจากเรื่องจริงสมัยที่ผู้เขียนทำงานเป็นนักข่าว แล้วนำมาแต่งเติมโดยแทรกตัวละครสมมุติเพิ่มเข้าไปอีก โครงเรื่องหลักคือการสืบค้นหาความเคลื่อนไหวของผู้ต้องสงสัยค้ายาเสพติดรายใหญ่ ที่มีบ้าน

ใกล้กับบ้านของ “รหัท” พระเอกของเรื่อง จึงทำให้นางเอกต้องปลอมตัวเข้าไปพักในบ้านพระเอก การดำเนินเรื่องค่อนข้างน่าตื่นเต้น เพราะนำเสนอถึงวิธีการจับผิดผู้ร้ายโดยไม่ให้รู้ตัว นวนิยายเรื่อง “ฟ้ากระจำดาว” ซึ่งมีโครงเรื่องหลักที่มุ่งนำเสนอปัญหาสังคม โดยผ่านการทำงานของนางเอกเกี่ยวกับการต่อต้านอาชญากรรม การค้าประเวณีในผู้หญิงและเด็กที่มักจะถูกล่อลวงมาขาย ตลอดจนค่านิยมที่ผิดๆ ในหมู่บ้านต่างจังหวัด ซึ่งเป็นปมย่อยๆ แทรกอยู่ในปมหลักของเรื่องนั่นเอง และนวนิยายเรื่อง “ค่าของหัวใจ” ซึ่งเป็นเรื่องราวของแม่ค้าสาวที่ชื่อ “กันตา” และ “พริดา” ที่ต้องกลายเป็นคนที่สังคมรังเกียจ โดยเฉพาะกันตาที่ถูกละเมิดและสามีต้องตายถึง 2 คน โครงเรื่องหลักจึงมุ่งนำเสนอปมขัดแย้งของตัวละครที่มาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การดำเนินชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนของหญิงม่ายทั้งสองคน ที่กลายมาเป็นผู้นำครอบครัวแทนสามีที่ตายไปในเวลาอันรวดเร็ว ท่ามกลางการถูกดูแคลนในความเป็นหญิงม่าย ผู้แต่งมีการผูกปมเรื่องไว้หลายปม เช่น การถูกขัดขวางความรักและเริ่มต้นชีวิตคู่ใหม่อีกครั้งของหญิงที่เป็นม่าย การต่อสู้แข่งขันกันทางธุรกิจ การวัดค่าของเงินตรามากกว่าค่าของความดีงามในตัวคน แต่ท้ายที่สุดเรื่องก็คลี่คลายปม โดยนำเสนอให้เห็นสัจธรรมความจริงว่าความดีของคนย่อมมีค่าเหนือกว่าสิ่งใด

1.3 นวนิยายที่เค้าโครงเรื่องมุ่งแสดงข้อขัดแย้งอันเกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละครเองคนเดียว ส่วนมากมักเป็นการต่อสู้เกี่ยวกับมโนธรรมภายในใจ หรือปมอคติในใจที่มีมาแต่อดีต กำลังต่อสู้กับความรู้สึกจริงๆ ในปัจจุบัน ได้ปรากฏในนวนิยายหลายเรื่อง ดังนี้ “บ่วงหงส์” ผู้แต่งกำหนดให้นางเอกของเรื่องมีความจำเป็นต้องกระทำการที่ไม่ถูกต้องเพื่อแลกกับเงินค่าจ้างที่สามารถทำให้ชีวิตเธออยู่รอดได้ต่อไป กับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีต่อการกระทำนั้น จึงก่อให้เกิดความว้าวุ่นใจและประหม่ากลัวต่อการกระทำผิดของตนตลอดการดำเนินเรื่อง นวนิยายเรื่อง “คังไฟได้น้ำ” มีโครงเรื่องหลักอยู่ที่ความขัดแย้งกับตนเองของตัวละครที่เป็นนางเอกของเรื่อง ที่รู้สึกผิดและโทษตัวเองว่าเป็นต้นเหตุให้ลูกตาย เมื่อมีเหตุให้ความทรงจำเสื่อม จิตได้สำนึกจึงพยายามจะปฏิเสธความเป็นจริงที่เจ็บปวดนั้น ทำให้จำเรื่องราวในอดีตไม่ได้สักที นวนิยายเรื่อง “มีเพียงรัก” ผู้เขียนได้ผูกปมซ้อนขึ้นอีก โดยให้นางเอกไม่กล้ารับรักพระเอก เพราะมีปมขัดแย้งเกิดขึ้นภายในใจของตัวเอง จากปมอคติเรื่องการหวาดกลัวความเจ้าชู้ของผู้ชายทุกคน จึงปฏิเสธความรักจนทำให้เจ็บปวดใจกันทั้งสองฝ่าย แต่ในที่สุดเรื่องก็คลี่คลายลง โดยนางเอกกล้าตัดสินใจเสี่ยงดวงในการเลือกชีวิตคู่ เพื่อความสุขในปัจจุบันของตน นวนิยายเรื่อง “รอยพรหม” ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครที่เป็นพระเอกของเรื่องมีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพราะรักกันกับนางเอกแต่พยายามที่จะปฏิเสธความรู้สึกของตัวเอง ด้วยเหตุผลที่ว่านางเอกนั้นมีอายุรุ่นราวคราวลูก เพราะเป็นลูกสาวของผู้หญิงที่ตนเคยรักในอดีตมาก่อน ความรู้สึกละอายแก่ใจและความต้องการของหัวใจจึงต่อสู้กันอย่างรุนแรง จนในที่สุดนางเอกก็ช่วยปลดบ่วงแห่งความกังวลใจนั้นออกไปได้สำเร็จ นวนิยายเรื่อง “รหัทหัวใจ” โดย

นางเอกของเรื่องเคยเป็นคนจรจัด ทุบบุหรี จี้ลักขโมยและติดคุกมาก่อนในวัยเด็ก แม้ว่าจะเติบโตขึ้นมาแล้วมีหน้าที่การงานที่ดี มีฐานะทางสังคมที่ดีขึ้นแล้ว แต่ก็ยังมีปมอยู่ที่ความขัดแย้งกับความรู้สึกที่เป็นปมค้อยของตนเองตลอดมา คือกลัวจะไม่มีใครยอมรับอดีตของเธอ และไม่กล้ามีความรัก แต่สุดท้ายเรื่องก็คลี่คลายปมให้นางเอกเห็นความรักที่จริงใจและใสซื่อของพระเอกจนได้ เรื่องทุกอย่างจึงจบลงด้วยดี นวนิยายเรื่อง “ในเรือนใจ” ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครที่เป็นนางเอกของเรื่องมีปมอดีตที่เจ็บปวดเมื่อเห็นแม่ต้องฆ่าตัวตาย เพราะผิดหวังในความรัก จึงทำตัวเหมือนคนไม่มีความรู้สึกอะไรกับใคร เพื่อป้องกันไม่ให้ตนต้องรู้สึกเจ็บปวดและผิดหวังเหมือนแม่ แต่ยิ่งปฏิเสธก็ยิ่งมีความรู้สึกต้องการความรักจากพระเอกมากขึ้น ความขัดแย้งในใจจึงต่อสู้กันให้ต้องเลือกในสิ่งที่ตนปรารถนาในที่สุด และนวนิยายเรื่อง “ฟ้ากระจำดวงดาว” ซึ่งเป็นเรื่องราวของ “มีคณา” นักข่าวสาวที่มีปมขัดแย้งในใจตนเอง เพราะมีอคติกับผู้ชายว่าเป็นเพศที่เอาเปรียบและทำร้ายผู้หญิง จึงพยายามจะปฏิเสธความรักจากพระเอก แม้ต้องเจ็บปวดก็ตาม

จากการศึกษาโครงเรื่องในนวนิยายของกึ่งจักรทั้ง 10 เรื่องดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ผู้แต่งมีวิธีการสร้างโครงเรื่องโดยกำหนดความขัดแย้งของตัวละครเป็น 3 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกของเรื่องกับตัวละครอื่นๆ ที่มีความขัดแย้งทางพฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน ความขัดแย้งทางความคิดเห็น และคุณธรรมที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับปัจจัยภายนอกที่มาจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวละคร ได้แก่ ปัญหาต่างๆ ในสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และการติดต่อกับวิญญาณ และความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับความรู้สึกสับสนที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละครเอง ทำให้เกิดความลังเลใจในเรื่องต่างๆ จนกลายเป็นความรู้สึกขัดแย้งในตนเองจนยากที่จะตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป นอกจากนี้ยังพบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ ในสังคม โดยนำมาผูกเป็นเรื่องราวในการดำเนินเรื่อง ให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน มีทั้งโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องย่อยๆ ที่แทรกไว้ เพื่อให้มีปมขัดแย้งที่ช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างซับซ้อนยิ่งขึ้น สนุกสนานและน่าสนใจติดตามอย่างต่อเนื่องนั่นเอง

แก่นเรื่องหรือแนวคิด

แก่นเรื่องหรือแนวคิด คือ สารัตถะที่เป็นความคิดหลักของเรื่อง โดยแสดงถึงทัศนะ ความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนเกี่ยวกับความจริงต่างๆ ของมนุษย์ ที่ต้องการสื่อมายังผู้อ่าน ซึ่งจากการวิเคราะห์แก่นเรื่องในนวนิยายของกึ่งจักรทั้ง 10 เรื่องแล้ว พบว่า ผู้แต่งได้กำหนดสารัตถะที่เป็นความคิดหลักของเรื่อง เพื่อสื่อมายังผู้อ่านให้เป็นข้อคิดเตือนใจ โดยนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. การนำเสนอถึงแก่นแท้ของมนุษย์ที่เกิดมาพร้อมกับความเห็นแก่ตัวและอิทธิพลภายนอกทุกคน จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสันดานที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และการอบรมบ่มเพาะของคนในครอบครัว ได้ปรากฏในนวนิยายเรื่อง พรายปรารถนา ในเรือนใจ และลับลวงใจ

2. ให้แนวคิดการรู้จักเห็นคุณค่าความดีในตัวตน มากกว่าการตัดสิน คุณค่าของใครจากอดีตที่เคยผิดพลาดมาแล้ว หรือวัดกันที่ยศถาบรรดาศักดิ์และฐานะทางสังคม ปรากฏเป็นแนวคิดในนวนิยายเรื่อง “บ่วงหงส์” ที่มุ่งแสดงให้เห็นถึงสัจธรรมความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ว่า ไม่มีอะไรจริงยั่งยืน ทุกสิ่งสามารถพลิกผันและเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามเหตุปัจจัยหลายอย่าง ท่ามกลางการแข่งกันสูงในหลายๆ ด้าน เมื่อคนเคยอยู่บนจุดสูงสุดแล้วร่วงลงสู่พื้นดิน ผู้คนที่เคยเอาใจก็ยอมเปลี่ยนเป็นคูเกลนทันที ดังนั้นจึงควรเตรียมพร้อมและปรับตัวไปตามสถานการณ์ เพื่อให้ชีวิตยืนอยู่ได้ต่อไป เรื่อง “รหัสหัวใจ” ให้แนวคิดหลักเรื่องการรู้จักตัวเองและเห็นคุณค่าในตนเองอย่างแท้จริง การรู้จักให้โอกาสคน อย่าตัดสินคุณค่าของใครจากอดีตที่เคยผิดพลาดมาแล้ว และคอยเหยียบย่ำซ้ำเติม แต่ควรมองคนและเห็นค่าแห่งความดีที่เขามีในปัจจุบัน และเรื่อง “ค่าของหัวใจ” ที่มุ่งนำเสนอถึงคุณค่าของผู้หญิงที่ตกอยู่ในฐานะแม่ม่ายว่า มักจะถูกคนในสังคมดูถูกและรังเกียจว่ามีมลทินแล้ว โดยเอาความเป็นม่ายมาลดคุณค่าในตัวของผู้หญิงเหล่านั้นให้ต่ำลงไปอีก ซึ่งแท้ที่สุดแล้วค่าของคนควรวัดกันที่ความดีที่กระทำออกมาจากหัวใจจริงๆ ไม่ใช่วัดกันที่อำนาจเงิน ชาติตระกูล ความเป็นนางสาวหรือเป็นนางที่สามีหย่าร้างหรือตายไปแล้วเท่านั้น

3. มุ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองว่ามีเหตุปัจจัยหลายอย่าง ที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกใครสักคนมาเป็นคู่ชีวิต เพื่อสร้างครอบครัวด้วยกันต่อไป ปรากฏในเรื่อง “ดั่งไฟได้น้ำ” มุ่งแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวความรัก ความไม่เข้าใจระหว่างคู่รักต่างวัยที่เป็นจุดกำเนิดเรื่องราววนวาย และเป็นต้นเหตุของสัมพันธภาพที่ปริร้า แต่ท้ายที่สุดเมื่อต่างได้เปิดหัวใจและความรู้สึกของกันและกัน ต่างก็รู้ว่าการใช้ชีวิตคู่กันแค่รักไม่เพียงพอ ต้องเข้าใจ กล้าเปิดใจ ยอมรับ และให้อภัยซึ่งกันและกันด้วยถึงจะอยู่ด้วยกันได้ตลอดไป และเรื่อง “มีเพียงรัก” มุ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของการเลือกคู่ครองว่าเป็นเหมือนกับการเสี่ยงโชค เพราะเราไม่อาจจะแน่ใจหรือรู้อนาคตได้ว่าคนที่เราเลือกมาเป็นคู่ชีวิตนั้น จะรักและซื่อสัตย์กับเราไปจนตลอดชีวิตหรือไม่ แต่การกลัวความทุกข์ในอนาคตมากเกินไป จนไม่เปิดใจที่จะยอมรับรักใคร่เข้ามาในชีวิตเลยนั้น ก็เท่ากับเป็นการปฏิเสธความสุขที่หาได้ยากนักหนาออกไปจากชีวิตตนด้วยเหมือนกัน ดังนั้นการแต่งงานจึงเป็นเรื่องที่หนุ่มสาวต้องยอมเสี่ยงกันทั้งนั้น แล้วค่อยช่วยกันประคับประคองความรักให้ยั่งยืนด้วยกันต่อไป

4. มุ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาเด็ก เยาวชนและสตรี ปรากฏในนวนิยายเรื่องไฟกระเจิงดาว ซึ่งผู้เขียนพยายามที่จะสื่อความคิดสำคัญในเรื่องให้ผู้อ่านได้ทราบถึงปัญหาของ

เด็กและหญิงสาวที่ถูกนำมาขายบริการทางเพศ ด้วยค่านิยมและความเชื่อแบบผิดๆ ของคนชนบท กลายเป็นปมแห่งความขมขื่นของผู้หญิงคนหนึ่ง จนนำมาผูกติดกับการทำงาน ครอบครัวยและ การดำเนินชีวิตในสังคมตอนอย่างไม่รู้ตัว กว่าฟ้าจะกระจ่างดาวก็เกือบจะทำให้ความสุขที่พึงมีใน ชีวิตนั้นหายไ

5. มุ่งให้แนวคิดเรื่องการเรียนรู้จักเลือกดำเนินชีวิตให้ก้าวต่อไปข้างหน้า โดยเลิกสนใจ และวิตกกังวลกับอดีตที่ผ่านมา ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “รอยพรหม” ที่มุ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อเกิด ปมปัญหาในอดีตคนเรามีทางเลือกอยู่สองทาง คือ ปลดปล่อยให้ผ่านเลยไปกับอดีตเสีย ไม่ต้องรื้อฟื้น แล้วพาชีวิตเดินหน้าต่อไป หรือจะย้อนกลับไปแก้ปมสงสัยนั้นให้กระจ่างเสียก่อน เพื่อไม่ต้องคิด ค้างในใจอีก แล้วจึงค่อยตัดสินใจชะตาชีวิตของตนต่อไป

จากผลการวิเคราะห์แก่นเรื่องสรุปได้ว่า ผู้แต่งได้วางแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เป็นวิสัยธรรมดาหรือธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความเห็นแก่ตัว ความอิจฉาริษยา การชิงดีชิงเด่น การรักความสุขสบาย การให้ความสำคัญกับค่าวัตถุมากกว่าค่าความดีของคน นอกจากนี้ยังนำเสนอแนวคิดที่มีความสมจริงในชีวิตมนุษย์ เช่น เรื่องของความรัก การเลือกคู่ครอง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยทุกแนวคิดต่างก็มุ่งนำเสนอเพื่อให้ผู้อ่านเกิดการหยั่งรู้ เข้าใจและ เป็นข้อคิดเตือนใจได้ต่อไป

ตัวละคร

ตัวละคร คือ ผู้แสดงพฤติกรรมในเรื่องที่ผู้เขียนกำหนดขึ้น มีบทบาทสำคัญในการ ดำเนินเรื่องโดยตลอด หรือเป็นศูนย์กลางของเรื่อง ซึ่งจากการศึกษาโครงสร้างด้านตัวละครเอก ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงในนวนิยายของกึ่งจักรพบว่า ผู้แต่งได้มีการสร้างตัวละครเอกทั้งฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง ให้มีทั้งลักษณะตัวละครประเภทตัวแบบและตัวกลมคละเคล้ากันไป ด้านลักษณะ บุคลิกภาพภายนอก ซึ่งประกอบด้วยรูปร่างหน้าตาและฐานะนั้น ได้กำหนดให้ตัวละครเอกฝ่ายชาย เป็นผู้มีหน้าตาหล่อเหลา มาดดี หุ่นล่ำ มีฐานะร่ำรวยและมีหน้าที่การงานที่มั่นคง ส่วนตัวละครเอก ฝ่ายหญิง ก็จะเป็นผู้มีรูปร่างบอบบาง ผิวสวย หน้าตางดงาม ตามแบบฉบับของพระเอกนางเอกที่ นิยมกันในนวนิยายโดยทั่วไป แต่จะพบจุดเด่นตรงที่การสร้างลักษณะบุคลิกภาพภายในของ ตัวละครเอก ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะนิสัย อารมณ์ จิตใจ และความรู้สึที่ซ่อนอยู่ภายใน อันส่งผล ต่อการดำเนินชีวิตของตัวละครในเวลาต่อมา ดังนี้

1. ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครเอกมีคุณลักษณะไม่เป็นที่พึงประสงค์หรือไม่เป็นที่ ยอมรับของสังคมนัก ดังนี้

1.1 การกำหนดให้ตัวละครเอกมีพฤติกรรมก้าวร้าว เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตัวเอง ฟุ้งเฟ้อ รักความสบาย เย่อหยิ่ง ขาดความรับผิดชอบและเห็นแก่ตัว ได้ปรากฏในลักษณะของตัว

ละครที่ชื่อ “พิมพ์ลภัส” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง บ่วงหงส์ และ “รุจรวี” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง คังไฟได้น้ำ ส่วนตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีลักษณะนิสัยเช่นนี้นั้น ได้แก่ “กันตยศ” ในเรื่อง ในเรือนใจ “ประกอบ” ในเรื่อง คำของหัวใจ และ “จริณธร” ในเรื่อง ลับลวงใจ

1.2 การกำหนดให้ “วิมลน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง รหสหัวใจ เคยมีนิสัยชอบลักขโมยของ เป็นเด็กจรจัดและstubbornตั้งแต่ยังเป็นเด็ก

1.3 การกำหนดให้ “กิริณา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง พรายปรารถนาต้องหลงรักพี่เขยของตนเองด้วยความใกล้ชิดและประทับใจในความเป็นคนรักครอบครัว

1.4 การกำหนดให้ “กันตนา” ตัวละครเอกในเรื่อง คำของหัวใจ ต้องเป็นแม่ม่ายสามีตายมาแล้วถึงสองคน และถูกสังคมประณามเหยียดว่าเป็นตัวกาลกิณีผู้หญิงกินผัว จึงเก็บตัวอยู่แต่ในบ้าน มีลักษณะปากจัด และไม่ยอมให้ใครเอาเปรียบได้ง่ายๆ

2. การกำหนดให้ตัวละครต้องเป็นลูกกำพร้าพ่อ หรือกำพร้าแม่ หรือกำพร้าทั้งพ่อและแม่ จนกลายเป็นปมมีดในใจและเป็นจุดเริ่มต้นที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของตัวละครในเวลาต่อมา ทั้งยังช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปตามโครงเรื่องที่วางไว้อีกด้วย ดังที่ได้ปรากฏอยู่ในลักษณะของตัวละครต่อไปนี้

2.1 “พิมพ์ลภัส” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง บ่วงหงส์ และ “รุจรวี” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง คังไฟได้น้ำ ที่ผู้แต่งกำหนดให้เป็นลูกกำพร้าแม่ตั้งแต่ยังเล็กเหมือนกัน ถูกพ่อเลี้ยงดูมาอย่างตามใจ จนกลายเป็นคนเอาแต่ใจตัวเอง ทำอะไรไม่เป็น ใช้ชีวิตอย่างหรูหราฟุ้งเฟ้อ จนวันหนึ่งผู้เป็นพ่อต้องมาตายจากไปด้วยผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จึงทำให้ตัวละครทั้งสองนี้กำพร้าทั้งพ่อและแม่ ต้องอยู่เพียงลำพัง ขาดที่พึ่งพา และคนคอยเอาอกเอาใจเช่นเคย ต้องเผชิญกับความยากลำบากและสิ่งเลวร้ายในชีวิตมากมาย

2.2 “พลิต” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง คังไฟได้น้ำ ที่ต้องกำพร้าทั้งพ่อและแม่ด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ จึงทำให้เขาต้องรับผิดชอบกิจการของครอบครัวและรับอุปการะเลี้ยงดูญาติพี่น้องอีกสองคน ตามที่พ่อกับแม่เคยฝากให้ดูแลไว้ก่อนตาย ซึ่งเวลาต่อมาเขากลับถูกญาติพี่น้องทั้งสองคนนี้ร่วมมือกันคดโกงธุรกิจครอบครัว และยังปองร้ายเขากับภรรยาจนเกือบเสียชีวิตด้วยความอิจฉาริษยาและละโมภโลภมากนั่นเอง

2.3 “จิตภา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง มีเพียงรัก ที่กำพร้าแม่มาตั้งแต่เด็ก จึงเติบโตมาในครอบครัวที่มีแต่ผู้ชายอย่างพ่อที่รักและตามใจเธอทุกอย่าง กับพี่ชายที่มีนิสัยเจ้าชู้มาก จนกลายเป็นต้นแบบที่ทำให้เธอมีอคติกับความรักของผู้ชาย และหวาดกลัวเรื่องการแต่งงานมากที่สุด เพราะขาดแม่ที่เป็นผู้หญิงคอยให้คำปรึกษาในการเลือกคู่ชีวิต

2.4 “ธาราธร” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง รอยพรหม ที่กำพร้าแม่มาตั้งแต่ยังเล็กมาก เนื่องจากแม่ถูกฆ่าข่มขืน เธอได้เติบโตมาด้วยการเลี้ยงดูของยายที่มีแต่ไฟแค้นตลอดเวลา จึงพร่ำบอกให้เธอติดตามหาตัวฆาตกรตัวจริงที่ฆ่าแม่ของเธอให้ได้ หลังจากยายต้องมาเสียชีวิตไปอีกคน เธอจึงใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง ต้องเผชิญกับเรื่องราวต่างๆมากมายจนเกือบเอาชีวิตไม่รอด จากการสืบค้นคดีการตายของแม่ขึ้นมาอีกครั้ง รวมทั้งการออกติดตามหาพ่อที่แท้จริงของตัวเองด้วย ซึ่งไม่เคยรู้เลยตั้งแต่เกิดว่าเป็นใคร

2.5 “ฐุมชวัช” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง รอยพรหม ที่กำพร้าทั้งพ่อและแม่ เป็นเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า ต่อมาเมื่อมีฐานะและใจบุญรับไปอุปการะเลี้ยงดูเป็นลูกบุญธรรม แม้จะได้รับโอกาสทางการศึกษา มีฐานะและหน้าที่การงานที่ดีขึ้น แต่กลับต้องเป็นผู้ที่ต้องคอยเสียสละเพื่อน้องๆ ซึ่งเป็นลูกแท้ๆ ของพ่อแม่บุญธรรมเพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณ จนขาดอิสระในการเลือกดำเนินชีวิตตามที่ใจตนต้องการ

2.6 “กิริณา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง พรายปรารณา ที่กำพร้าพ่อตั้งแต่เด็ก เติบโตมาในครอบครัวที่มีแต่ผู้หญิง ได้แก่ แม่และพี่สาว จึงทำให้โหยหาความรักความอบอุ่นจากผู้ชายที่เป็นพ่อตลอดมา เมื่อมีพี่เขยเข้ามาอยู่ในบ้านด้วยจึงแอบหลงรัก เพราะรู้สึกว่าเขาเป็นผู้ชายที่อบอุ่นและรักครอบครัว เมื่อความปรารถนาในหัวใจกับศีลธรรมขัดแย้งกัน เธอจึงตัดสินใจย้ายออกไปเช่าอพาร์ทเมนต์ที่อยู่ เพราะไม่อยากอยู่ใกล้ชิดกับพี่เขย และนั่นเท่ากับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เธอต้องไปเกี่ยวข้องกับสามีของวิญญาณสาวที่ยังวนเวียนอยู่ในห้องเซานั้นอยู่ เพื่อรอคอยสามีกลับมาหา

2.7 “นิมมาน” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง พรายปรารณา ที่กำพร้าแม่ตั้งแต่เด็ก มีพ่อเป็นนายทหารยศใหญ่โต ที่เลี้ยงดูเขาแบบทุ่มเททั้งความรักความคาดหวังไว้มาก จนคิดกำจัดลูกสะใภ้ที่มีฐานะและชาติตระกูลต่ำต้อยออกไปจากชีวิตลูกชาย นิมมานต้องตกเป็นผู้ต้องสงสัยคดีฆาตกรรมภรรยาตัวเองทั้งที่ไม่ได้ทำ แต่อาศัยอิทธิพลของพ่อจึงรอดพ้นคดีได้ แต่การตายอย่างมีปมปริศนาของภรรยาทำให้เขาลงโทษว่าเป็นความผิดของตัวเองที่ดูแลและคุ้มครองภรรยาไม่ได้ เมื่อผู้เป็นพ่อต้องเสียชีวิตไปอีกคนในเวลาต่อมา เขาจึงเหมือนตัวคนเดียวหมดสิ้นความหวังทุกอย่าง ถึงขั้นลาออกจากงานราชการทหารที่ตนรักและพ่อคาดหวังไว้ แล้วปลีกผันตัวเองไปทำไร่ชาอยู่ต่างจังหวัดแทน

2.8 “วิมลิน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง รหัสหัวใจ ที่กำพร้าทั้งพ่อและแม่ กลายเป็นเด็กเร่ร่อนไม่มีที่อยู่อาศัยแน่นอน ต้องดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดเพียงลำพัง ด้วยการลักเล็กขโมยน้อย ขาดการศึกษาและผู้คอยอบรมสั่งสอน จึงมีนิสัยก้าวร้าวดุดัน และหลงเสน่ห์ที่ตั้งแต่อายุยังไม่ถึง 7 ขวบ จนกระทั่งมาพบภรรยานายตำรวจใหญ่ที่เมตตารับไปอุปการะเลี้ยงดู อบรมบ่มนิสัย

และได้เล่าเรียนหนังสือ จนได้ทำงานรับราชการเป็นตำรวจในเวลาต่อมา แต่ผู้คนในสังคมก็ยังคอยแต่จะขุดคุ้ยอดีตที่เลวร้ายในวัยเด็กให้เธอต้องรู้สึกเจ็บปวดอยู่เสมอ

2.9 “กรพินธุ์” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง ในเรือนใจ ที่กำพร้าแม่ตั้งแต่เด็ก มีปมในใจเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายของแม่อันเนื่องมาจากน้อยใจพ่อ ที่เจ้าชู้และมีผู้หญิงคนใหม่ จึงทำให้เธอกลายเป็นคนที่ไม่เชื่อมั่นและศรัทธาในเรื่องของความรักตั้งแต่นั้นมา และจะมีบุคลิกที่นิ่งเฉย เงียบขรึมจนเหมือนเป็นคนใจเย็นหา ไร้ความรู้สึกใดๆ ทั้งสิ้น

2.10 “มีคณา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง ไฟกระชังดาว ที่กำพร้าพ่อตั้งแต่เบบาะด้วยอุบัติเหตุทางรถ เลยได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากป้าซึ่งเป็นคุณครู ที่คอยอบรมสั่งสอน และให้การศึกษา แต่ปราศจากความเข้าใจและให้ความอบอุ่นที่เธอต้องการได้ จึงตัดสินใจไปอยู่กับแม่ที่แต่งงานใหม่และมีลูกใหม่แล้วหลายคน เธอต้องลำบากทำงานหนักคอยรับใช้น้องชายที่ถูกเลี้ยงมาเหมือนลูกเทวดา และยังถูกพ่อเลี้ยงบังคับให้ขายตัวอีก เธอจึงต้องหนีมาอยู่กับป้าอีกครั้ง จากสภาพแวดล้อมและข้อมูลรอบตัวที่รับรู้มาโดยตลอดจากผู้ชายที่เห็นแก่ตัว ไม่รับผิดชอบและเอาเปรียบผู้หญิง ทั้งจากผู้ที่เป็นพ่อจริงๆ ของคนที่ตายไปแล้ว พ่อเลี้ยงและน้องชาย จึงทำให้เธอมีอคติกับผู้ชายเป็นอย่างมาก จนเก็บตัวเงียบไม่เปิดโอกาสให้ใครเข้ามาในชีวิต

2.11 “กันตา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง ค่าของหัวใจ ที่กำพร้าพ่อ ต้องอาศัยอยู่กับแม่และน้องสะใภ้ที่เป็นแม่ม้ายเหมือนกับตน เพราะสามีของเธอเสียชีวิตมาแล้วถึง 2 คน กันตาจึงถูกคนในสังคมประณามว่าเป็นผู้หญิงกินหัว จนต้องเก็บตัวเงียบอยู่แต่ในบ้าน มีชีวิตที่เงียบเหงาทั้งที่ยังอยู่ในวัยสาว

จากข้อมูลดังกล่าวจะพบว่า ตัวละครเอกในนวนิยายของกึ่งฉัตรหลายๆ เรื่อง จะถูกกำหนดให้มีปมมืดในชีวิตอันเนื่องมาจากการกำพร้าพ่อหรือกำพร้าแม่ หรือกำพร้าทั้งพ่อและแม่เลย ได้ปรากฏอยู่ในนวนิยายกลุ่มตัวอย่างของกึ่งฉัตรนี้ถึง 9 เรื่อง และ 11 ตัวละครเอกด้วยกัน ซึ่งการเป็นลูกกำพร้าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินเรื่องหรือการดำเนินชีวิตของตัวละครเอก ต้องประสบกับปัญหาและเรื่องราวต่างๆ ในเวลาต่อมา จะมีนวนิยายในกลุ่มตัวอย่างเรื่อง “ลับหลงใจ” เพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่ตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ต่างก็มีครอบครัวที่อบอุ่นพร้อมหน้าพร้อมตากันทั้งพ่อและแม่

3. การสร้างตัวละครที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องหรือผูกพันกับตัวละครในนวนิยายเรื่องอื่นๆ ของผู้แต่งด้วย เช่น “วิมลทิน” ตัวละครประกอบในเรื่อง “ไฟกระชังดาว” ที่ไปปรากฏเป็นตัวละครเอกในเรื่อง “รหัสหัวใจ” หรือ “อลิน” ตัวละครเอกในเรื่องสูตรเสน่หา ที่ไปปรากฏเป็นตัวละครประกอบในเรื่อง “ค่าของหัวใจ” เป็นต้น

4. การสร้างตัวละครที่มีพฤติกรรมจำลองมาจากบุคคลที่ผู้แต่งเคยรู้จักและสัมผัสสมัยทำงานเป็นนักข่าว แล้วนำมาปรุงแต่งอีกครั้งในรูปแบบนวนิยายร่วมสมัย ดังปรากฏในเรื่อง รหัสหัวใจ ไฟกระชังดาว ค่าของหัวใจและลับดวงใจ

บทสนทนา

บทสนทนา คือ ถ้อยคำที่ใช้เจรจาโต้ตอบกันระหว่างตัวละคร ซึ่งจากการศึกษานวนิยายกลุ่มตัวอย่างของกึ่งจักร พบลักษณะของบทสนทนา ดังนี้

1. บทสนทนาที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง ทำให้ผู้อ่านสามารถคาดเดาเหตุการณ์ต่อไปได้ตามที่ผู้เขียนได้วางโครงเรื่องไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นบทสนทนาของตัวละครเอก ซึ่งมีบทบาทเป็นตัวดำเนินเรื่องโดยตรงอยู่แล้ว กับตัวละครอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการช่วยดำเนินเรื่องคู่กับตัวละครเอกด้วย ดังนี้

1.1 บทสนทนาระหว่างตัวละครเอกฝ่ายหญิงกับตัวละครอีกฝ่ายที่เป็นฝ่ายปรปักษ์กัน ซึ่งช่วยในการดำเนินเรื่อง ปรากฏในเรื่อง บ่วงหงส์และรอยพรหม ดังจะขอยกตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครในเรื่อง “บ่วงหงส์” ตอนที่ตัวละครอีกฝ่ายชายขอให้นางเอกไปตีสนิทกับพระเอกของเรื่อง โดยเสนอค่าจ้างให้อย่างงาม ในช่วงที่นางเอกกำลังตกอยู่ในภาวะทางการเงินย่ำแย่พอดี นับเป็นบทสนทนาที่มีส่วนช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปตามที่ผู้แต่งได้วางโครงเรื่องไว้ ดังนี้

“ก่อนจะบอกเรื่องงาน ผมขอบอกเรื่องค่าตอบแทนก่อนแล้วกันนะครับ ถ้าคุณพิมพ์ลภัสตกลงจะช่วยผมและทำงานที่รับมอบหมายได้สำเร็จ ทางบริษัทจะอนุมัติไม่เก็บค่าเช่าอพาร์ทเมนต์ของคุณหนึ่งปีเต็ม แถมเงินให้คุณอีกสองแสนบาท”

... “นี่คุณคิดจะให้ดิฉันเป็นนางนาคต่ออันหรือคะ?”

“ไม่ใช่ นางนาคต่อ แต่ผมอยากให้คุณเข้าไปตีสนิทกับนายเมส แล้วหาทางเอาจดหมายกับเทปมาให้ผม... ด้วยการหยิบ จวย หลอกล่อ วิธีไหนก็ได้ที่คุณจะเอามันมาให้ได้” (กึ่งจักร, 2552:14-18)

1.2 บทสนทนาระหว่างตัวละครเอกฝ่ายหญิงกับตัวละครเอกฝ่ายชายที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ดั่งไฟได้น้ำและรหัสหัวใจ ดังจะขอยกตัวอย่างบทสนทนาระหว่างพระเอกและนางเอกของเรื่อง “ดั่งไฟได้น้ำ” ตอนที่บอกเล่าเหตุการณ์ต่างๆ

ที่เกิดขึ้นก่อนที่รุจรวีจะประสบอุบัติเหตุร้ายแรงและจำอะไรไม่ได้อีกต่อไป นับเป็นบทสนทนาที่มีส่วนช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปตามที่ผู้เขียนได้วางโครงเรื่องไว้ ดังนี้

“ฟังนะรวี ก่อนที่เธอจะได้รับอุบัติเหตุ ชีวิตคู่ของเราไม่ได้ราบเรียบ นึกหรืออีก มักมีปัญหาถกกันอยู่เรื่อยๆ มีปากเสียงกันแทบไม่เว้นแต่ละวัน และพยายายไฟตายทุกอย่างก็จบ รู้ดีว่าเราไปกันไม่ได้แน่...ผมต้องการหย่า...คุณเองก็ไม่ขัดข้องอะไร เพียงแต่ตอนแรกเราต้องรอให้เสร็จเรื่องงาน ศพยายายไฟก่อน หลังจากนั้นผมก็ยุ่งๆเกี่ยวกับงาน เลยยังไม่ทันตกลงอะไรกัน จู่ๆ คุณก็เก็บข้าวของออกจากบ้าน สั่งอินไว้ว่าคุณขอเวลาสักพัก... จากนั้นคุณก็ประสบอุบัติเหตุ...ตำรวจพาไปส่งที่สภราชชนและพินมา คุณก็จำอะไรไม่ได้อย่างที่เป็นอย่างตอนนี่” (กึ่งฉัตร, 2551 : 52)

1.3 บทสนทนาระหว่างตัวละครเอกฝ่ายหญิงกับตัวละครรองที่เป็นฝ่ายเดียวกัน เช่น เพื่อน ญาติหรือคนในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งช่วยในการดำเนินเรื่อง ปรากฏในนวนิยายเรื่อง มีเพียงรัก พรายปรารถนา ในเรือนใจ ไฟกระเจิงดาว คำของหัวใจ และลับลวงใจ ดังจะขอยก ตัวอย่างบทสนทนาระหว่างนายแก้วกับเจ้าขาซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน ในนวนิยายเรื่อง “มีเพียงรัก” ตอนที่เธอเล่าถึงที่มาของการต้องรับจ้างทำงานเป็นแม่สื่อ ดังนี้

... “นี่สำนักงานแก่เปลี่ยนจากนักสืบไปเป็นบริการหาผู้หญิงเมื่อไหร่...”

“บ้า ฉันยังทำงานนักสืบ เพียงแต่งานนี้มันซับซ้อนหน่อย...

ความจริงฉันก็ไม่ค่อยอยากรับงานนี้ แต่เห็นใจคุณดา รายนั้นเขาหวังดี อยากให้พี่ชายเป็นฝั่งเป็นฝาจริงๆ ฉันไม่รู้จะปฏิเสธยังไงเลยรับช่วย” (กึ่งฉัตร, 2550:94-95)

2. บทสนทนาที่สอนและให้ข้อคิดในเรื่องต่างๆ มีดังนี้

2.1 บทสนทนาที่สอนและให้ข้อคิดเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต การภาคภูมิใจ ต่อหน้าที่และงานที่ทำ ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์ และคำของหัวใจ ตัวอย่างเช่น บทสนทนาของกานดาที่กล่าวกับพิมพ์ลัษในนวนิยายเรื่องบ่วงหงส์ว่า “อยากหัวเราะก็หัวเราะไปสิ เธอทำงานหาเงินซื้อข้าวกินเอง ไม่ได้ขอข้าวเขากินสักหน่อย จะไปกลัวอะไร เป็นสาวเสรีถึงงานมันจะต่ำแต่หาเงินได้สุจริต ไม่ใช่ตัวสักหน่อยจะได้หน้าม่านเวลาคนอื่นเขาเยาะ” (กึ่งฉัตร, 2552:215)

2.2 บทสนทนาที่สอนและให้ข้อคิดเรื่องการรู้จักให้เกียรติและให้ความสำคัญในคุณค่าของคนที่มีจิตใจและการทำความดี มากกว่ามองที่ฐานะเงินทองหรือยศบรรดาศักดิ์ของชาติตระกูล ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์ และฟ้ากระจ่างดาว ดังตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครที่เป็นพ่อของเด็กชายเบิ้ม ในนวนิยายเรื่องฟ้ากระจ่างดาว กำลังสอนและให้ข้อคิดแก่ลูกเกี่ยวกับการรู้จักให้เกียรติพ่อแม่คนอื่น อย่างก้าวร้าวหรือด่าพาดพิงถึง ไม่ว่าเขาจะเป็นอย่างไรก็ตาม หลังจากที่เบิ้มมีเรื่องชกต่อยกับสันติ เพราะไปล้อว่าแม่สันติเป็นผู้หญิงหากิน ดังนี้

“พูดจาก้าวร้าวพ่อแม่คนอื่นเขาได้ไง...จะจริงหรือไม่จริงก็ไม่ใช่ว่าเรื่องของเราเบิ้ม พ่อถามหน่อย ถ้าพ่อเกิดทำอะไรผิดแล้วต้องติดคุกแล้วเพื่อนแกล้งล้อแกล้งว่าไอ้ลูกคนคุกจะรู้สึกยังไง จำไว้นะเบิ้ม การที่พ่อแม่ทำผิดหรือทำอะไรผิดพลาด ไม่ได้หมายความว่าแกจะต้องผิดหรือมารับผิดชอบความไม่ดีของพ่อแม่ ตัวแกก็ตัวแก เพื่อนแกล้งเพื่อนแก ถ้าเพื่อนมันเลวก็อย่าไปยุ่ง อย่าเอาเรื่องพ่อแม่มาเกี่ยว เข้าใจไหม” (กึ่งฉัตร, 2553:225-226)

2.3 บทสนทนาที่สอนและให้ข้อคิดเรื่องการรู้จักรักตัวเอง ไม่ดูถูกตัวเองและผู้อื่น การให้กำลังใจในการต่อสู้ชีวิตอย่างเข้มแข็ง ไม่ย่อท้อหมดกำลังใจ โดยเลิกกังวลถึงอดีตที่เลวร้ายแล้วเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ดีกว่าเดิม ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ดังไฟได้น้ำ มีเพียงรัก รอยพรหม รหัสหัวใจ และในเรือนใจ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครในเรื่อง “รหัสหัวใจ” ตอนที่ “รหัส” พระเอกของเรื่องพูดกับ “วิมลนิ” นางเอกของเรื่องว่า “ทุกคนมีอดีตทั้งนั้น...อดีตเป็นเรื่องเก่า เป็นเรื่องที่ตายแล้ว ปัจจุบันต่างหากที่สำคัญ ครอบครัวยุคคุณเทพอาจดูหมิ่นเหยียดหยามคุณจากอดีตแต่ผมไม่ คนอื่นอีกมากที่อยู่รอบข้างคุณก็ไม่ได้สนใจอดีตของคุณ ที่นี้ก็ขึ้นอยู่กับตัวคุณคนเดียวที่จะเห็นค่าตัวเองหรือเปล่า” (กึ่งฉัตร, 2553:433)

2.4 บทสนทนาที่สอนและให้ข้อคิด เรื่องการรู้จักควบคุมสติ อารมณ์ความรู้สึกตนให้ดี กล่าวที่จะยอมรับและอยู่บนโลกแห่งความจริงให้ได้ ตลอดจนการวางตัวให้เหมาะสม รู้รักสามัคคีกันในครอบครัว ปรากฏในเรื่อง มีเพียงรัก พรายปรารถนา รหัสหัวใจ ในเรือนใจ คำของหัวใจ และลับดวงใจ ดังจะขอยกตัวอย่างบทสนทนายระหว่างตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง “พรายปรารถนา” ตอนที่นิมมานบอกว่าอยู่ใกล้กิเลสแล้วสบายใจดี เพราะเธอเข้มได้ทุกอย่าง กิเลสจึงกล่าวตอบว่า “ไม่รู้จะเสรีไปทำไมนี่คะ ดิฉันว่าทุกอย่างใจเราเป็นใหญ่ทั้งนั้น ถ้าเรารู้ใจตัวเองได้ เราก็คุมสถานการณ์ทุกอย่างได้” (กึ่งฉัตร, 2552:387) โดยนิมมานชมว่าเป็นความคิดที่ดีและเขาจะจำไว้ หรือตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครในนวนิยายเรื่องลับดวงใจ

ที่สอนให้รู้จักสามัคคีรักใคร่ปรองดองกันของญาติพี่น้อง ปรากฏในคำบอกเล่าของตัวละครชื่อ ทิพภาว่า “คุณย่าสอนลูกๆ มาดีมากให้รักสามัคคีกัน ให้คิดเสมอว่าทุกคนเป็นไผ่ที่แตกหน่อ เดียวกัน ต้องรู้จักสามัคคี เพราะไผ่นั้นถึงจะกระจายไปที่ไหน แต่เวลาตายก็ตายพร้อมกันหมด ฉะนั้นต้องช่วยร่วมมือประคองกันให้รอด อย่าปล่อยให้ตาย อยู่ก็อยู่ด้วยกันตายก็ตายด้วยกัน” (กึ่งจักร, 2554:26) เป็นต้น

2.5 บทสนทนาที่สอนและให้ข้อคิด เรื่องการรู้จักเลือกคบคน ระวังตัวไม่ประมาท อย่าหลงเชื่อหรือไว้ใจใครง่ายเกินไป ต้องรู้เท่าทันภัยที่จะเกิดขึ้น อย่ามองคนแค่เปลือกนอก แต่ต้องศึกษาให้เห็นแก่นแท้ข้างใน ปรากฏในเรื่อง พรายปรารณา และในเรื่องใจดังจะขอยกตัวอย่าง บทสนทนาของตัวละครในนวนิยายเรื่อง “ในเรื่องใจ” ตอนที่อาจสอนกรพินธุ์ให้ใช้เวลาศึกษาใจกันตยสให้ดีกว่าแต่งงานว่า “เทียบกับชีวิตทั้งชีวิตแล้ว หนึ่งปีถือว่าสั้นนิดเดียว...พิณค่อยๆ ดูผู้ชายคนนี้ไปแล้วก็นะลูก ดูให้ลึกถึงเนื้อใน อย่ามองผ่านๆ แค่เปลือกที่ห่อหุ้มไว้” (กึ่งจักร, 2553:40)

2.6 บทสนทนาที่สอนและให้ข้อคิด เรื่องการรู้จักดำเนินชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของความพอดีและพอเพียง เดินทางสายกลาง ไม่ละโมภโลภมากหรือฟุ้งเฟ้อโดยไม่จำเป็น ไม่อิจฉาริษยา เห็นแก่ตัวหรือทำอะไรเพื่อหวังผลประโยชน์แก่ตนเท่านั้น ปรากฏในเรื่อง พรายปรารณารหัสหัวใจ และในเรื่องใจ ดังจะขอยกตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครในนวนิยายเรื่อง “พรายปรารณา” ตอนที่นิมมานสอนกิริณว่า “การที่เราเป็นคนใจอ่อนไม่ได้หมายความว่าเราอ่อนแอ... แต่เด็ดขาดเกินโดยไม่ผ่อนปรนมันก็ไม่ดี เขาเป็นว่าเดินสายกลางดีกว่า...” (กึ่งจักร, 2552:316)

3. บทสนทนาที่บอกให้รู้ถึงลักษณะนิสัย อารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นศึกษาไปที่บทสนทนาของตัวละครเอกเป็นหลัก เพื่อที่จะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพของตัวละครเอกนั้นต่อไป ซึ่งได้ผลการศึกษา ดังนี้

3.1 บทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัย อารมณ์และความรู้สึกที่เอาแต่ใจตัวเองคือร้อน ถี้อดี หยิ่งยโส ไม่ยอมคน ชอบเอาชนะ พุดตรงไปตรงมา มีความมั่นใจในตัวเองสูงของตัวละครเอก ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ได้แก่ “พิมพัลภัส” และ “รเมศ” ในเรื่องบ่วงหงส์ “รุจรวี” และ “พลิศ” ในเรื่องคังไฟได้น้ำ “ชนาคล” ในเรื่องมีเพียงรัก “ธาราธร” ในเรื่องรอยพรหม “คมกฤษ” ในเรื่องในเรื่องใจ “กันตา” และ “ประกอบ” ในเรื่องคำของหัวใจในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบทสนทนายระหว่างพลิศและรุจรวี ในนวนิยายเรื่อง “คังไฟได้น้ำ” ที่บ่งบอกลักษณะนิสัยที่ต่างก็ถี้อดี คือร้อนและยึดเอาความคิดเห็นของตนเป็นหลักด้วยกันทั้งคู่ มีทิฐิ ไม่ยอมเปิดใจคุยกันอย่างตรงไป ตรงมา ดังนั้นบทสนทนาจึงมีแต่การประชดประชันกันอยู่บ่อยครั้ง ทั้งที่แท้จริงแล้วต่างก็ยังคงมีเยื่อใยความรักให้กันอยู่ ดังนี้

“นั่นคุณคิดว่ากำลังทำอะไรอยู่?” น้ำเสียงชายหนุ่มเอะอึ้ง

“ดิฉันจะกลับศรีทราชน”...

“บอกแล้วไงว่าคุณกลับไม่ได้” คนเป็นสามีตวาด

“ชีวิตคุณอยู่ที่นี้ ไม่ใช่ที่โรงพยาบาลนั่น”

“ชีวิตดิฉันอยู่ในที่ที่ดิฉันอยากอยู่และอยู่อย่างมีความสุข ซึ่งเห็นชัดแล้วว่าไม่ใช่ที่นี่หรืออยู่กับคุณแน่!” ตอบเสียงดังพอกัน และนั่นเท่ากับเป็นการขู่ให้อารมณ์ของอีกฝ่ายสูงขึ้นทันที “อ้อ อยากอยู่อย่างมีความสุข ประเภทแต่งชุดพยาบาลวางตัวว่าเป็นสาวโสด คอยล่อผู้ชายล่ะสิ”...พลีศประชดให้ รุจจีมองหน้าผู้ชายตรงหน้าด้วยความเจ็บช้ำ “คุณชลัษเฐราเป็นแค่เพื่อนกันเท่านั้น” “เพื่อน” ชายหนุ่มยังเยาะ “ฉันไม่เคยลืมหรอกว่า เธอจะมีเพื่อนผู้ชายมากมายแค่ไหน ขนาดมัวสนุกกับเพื่อน ลืมลูกจนแถมน้ำตาอย่างน่าอนาถนั่นแหละ!” (กึ่งจักร, 2551 : 55-56)

3.2 บทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัย อารมณ์และความรู้สึกของตัวละครเอกที่เจียบขริ้ม เก็บความรู้สึกเก่ง มีความกังวลหรือหวาดกลัวในใจ จากปมในอดีตที่เจ็บปวด ได้แก่ จิดาภาในเรื่องมีเพียงรัก ฐมธวัชในเรื่องรอยพรหม นิมมานในเรื่องพรายปรารถนา วิมลทินในเรื่องฟ้ารหัสหัวใจ กรพินธุ์ในเรื่องในเรือนใจ และมีคณาในเรื่องฟ้ากระจำดวงดาว ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครในนวนิยายเรื่อง “มีเพียงรัก” ซึ่งบอกให้รู้ถึงลักษณะนิสัยของ “จิดาภา” นางเอกของเรื่อง ที่ถึงแม้จะเก่งและอวดดีแค่ไหน แต่กลับหวาดกลัวความเจ้าชู้ของผู้ชาย จนไม่แน่ใจที่จะยอมรับรักพระเอกได้ ดังปรากฏในบทสนทนาของทั้งคู่ ดังนี้

...“ตัวฉันเองต่างหากที่ไม่แน่ใจ ฉันขี้ลาด ไม่กล้าที่จะรักคุณเพราะกลัวความเจ็บปวด กลัวความไม่เหมาะสม กลัวทุกสิ่งทุกอย่าง...ฉันโตมากับพี่จี ฉันเห็นผู้หญิงมากมายที่ต้องร้องไห้เพราะความเจ้าชู้ของเขา ฉันกลัวค่ะ ฉันไม่อยากต้องร้องไห้ฟูมฟายน่าสมเพชแบบผู้หญิงพวกนั้น”

“ผมจะบอกให้นะคุณเจ้าขา ตามสายตาคนอื่น ผมอาจจะเป็นคน
เจ้าชู้คงผู้หญิงไม่เลือก แต่ผู้หญิงที่ผมคงด้วยทุกคนรู้ตัวว่าไม่ใช่
ความสัมพันธ์ที่ยืนยาว การมาคบกับผม เขาก็จะได้ผลประโยชน์ตอบแทน
ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ผู้ชายอย่างผมไม่คบหรือทำให้ผู้หญิงดีๆ ต้องมานั่ง
ร้องไห้เสียใจหรอก” (กึ่งจักร, 2550:459-461)

3.3 บทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัย อารมณ์และความรู้สึกของตัวละครเอกที่ไม่
มีเล่ห์เหลี่ยมหรือจริตมารยาใดๆ ใสซื่อ ตรงไปตรงมา ดูเขย ไม่ทันสมัย หัวอ่อนขี้สงสารและมอง
โลกในแง่ดี ได้แก่ รัททในเรื่องราวรหัสหัวใจ กิรณาในเรื่องพรายปรารถนา หิรัญย์ในเรื่องฟ้ากระจ่าง
ดาว ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครในนวนิยายเรื่อง รหัสหัวใจ ซึ่งเป็นบทสนทนา
ระหว่างวิมลนกับรัทท ที่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงลักษณะนิสัยการมองโลกในแง่ดี และการพูด
ตรงไปตรงมาของ “รัทท” ดังนี้

... “ไม่อยากจะเชื่อเลย คนเห็นกันออกบ่อยๆ จู่ๆกลายเป็นพ่อค้ายา
ไปแล้ว” ชายหนุ่มพึมพำ

“เชื่อเถอะค่ะ นายประยูทเป็นคนฉลาด เขาอาจจะดูปกติใน
สายตาคุณ แต่ความจริงหมอนี้เป็นคนระแวงตัวมาก ไม่เคยมีคนของเราเข้า
ไปใกล้ตัวเขาได้เลย เขาตรวจสอบคนรอบข้างทุกรายอย่างละเอียด หมอนี้
ไม่เคยไว้วางใจใคร...ดังนั้นเราจึงต้องมาขอความช่วยเหลือจากคุณ”

“จะให้ผมช่วยอะไร บอกก่อนนะว่าผมไม่ถนัดเรื่องต้อยดี”...

(กึ่งจักร, 2553:27-28)

3.4 บทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัย อารมณ์และความรู้สึกของตัวละครที่
ขี้จิกจาริยา เห็นแก่ตัว รักตัวเอง ได้แก่ กันตยศในเรื่องในเรือนใจ และจิรณรรในเรื่องลับดวงใจ
ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบทสนทนาของตัวละครในนวนิยายเรื่องลับดวงใจ ที่ทำให้ผู้อ่านทราบถึง
ลักษณะนิสัยของตัวละครที่ชื่อ “จิรณรร” ดังนี้

“...ดีไม่รู้หรือคุณนะคุณ โจ้วว่าคีนี่คุณเกิดบ๊ออะไรขึ้นมา...ถึงได้มาหาเรื่องดีกับพี่ต่อถึงที่นี่ แต่ถามนิค มองหน้าดีให้ดีขึ้นนะคะ แล้วตอบมาว่าหน้าอย่างนี้โง่หรือเปล่า มีเขาสองเขานบนหัวหรือเปล่า”

“ไม่ สำหรับผมหมอดีเป็นผู้หญิงที่ฉลาดที่สุด...”

“ดีละ จ๊นคุณคงไม่คิดหรือคุณนะ ว่าดีจะโง่หันกลับไปหาผู้ชาย ไร้ความรับผิดชอบ เจ้าชู้ เห็นความสุขสบายสำคัญกว่าความรักอย่างคุณ... คุณทำร้ายจิตใจดีเพื่อความสุขสบายที่ก็ไม่สามารถมอบให้คุณได้ และตอนนี้คุณคิดจะทำร้ายก็เพราะคุณเสียใจดี คุณเคยคิดถึงจิตใจเราสองคนบ้างไหม ไม่ ไม่เลย คุณเกิดถึงแต่ตัวเอง...” (กิ่งฉัตร, 2554:357-358)

จากการวิเคราะห์บทสนทนาดังกล่าวข้างต้น พบว่า ตัวละครได้ใช้ถ้อยคำสำนวนเหมือนกับบุคคลในชีวิตจริงพูดโต้ตอบระหว่างกัน ตลอดทั้งสอดแทรกข้อคิดในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวัน โดยทั่วไป มีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกาลสมัย เพศ วัย ความรู้ฐานะ อาชีพ ลักษณะนิสัยของตัวละครและสถานการณ์ในขณะนั้น ทำให้เรื่องมีความสมจริง น่าสนใจ และมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องให้ถูกต้องสัมพันธ์กันด้วย

ฉาก

ฉาก คือ สถานที่และเวลาที่เรื่องแต่ละเรื่องเกิดขึ้น ซึ่งอยู่รอบตัวละคร จากการศึกษานวนิยายของกิ่งฉัตรทั้ง 10 เรื่อง พบว่า ผู้แต่งได้มีการกำหนดสถานที่และเวลาที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่องตลอดจนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ตัวละครเกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยแต่ละฉากนั้นได้เป็นบ่อเกิดของพฤติกรรม เหตุการณ์ในการดำเนินชีวิตของตัวละครทั้งสิ้น ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ เวลา ที่กำหนดไว้ในเรื่อง อีกทั้งยังช่วยสื่อความคิดของผู้แต่งได้ชัดเจนขึ้นอีกด้วย ดังนี้

1. ฉากที่กล่าวถึงสถานที่ซึ่งมีอยู่จริง หรือมีหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ ที่ปรากฏให้เห็นกันอยู่จริงๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น ฉากสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นแหล่งเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดเชียงราย ในนวนิยายเรื่องบ่วงหงส์ และรหัสหัวใจ ฉากวัดพระธาตุแก่งสร้อย ในเรื่องมีเพียงรัก ฉากสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในเกาะไห่ จังหวัดตรัง ในเรื่องรอยพรหม ฉากสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของประเทศฝรั่งเศสในเรื่องในเรือนใจ และฉากสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่ฮ่องกง ในเรื่องลับลงใจ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างฉากวัดพระธาตุแก่งสร้อยที่กล่าวถึงในนวนิยายเรื่องมีเพียงรัก โดยผู้เขียนได้นำปูชนียสถานที่มีอยู่จริงในดินแดนล้านนาไทย ที่ตั้งอยู่ใน

เขต อำเภอสามเภา จังหวัดตาก มาเป็นฉากหนึ่งของนวนิยายเรื่องนี้ และได้นำเสนอข้อมูลของสถานที่ดังกล่าวไว้ได้อย่างถูกต้อง ดังนี้

“วัดพระธาตุแก่งสร้อยเป็นวัดเก่าแก่และมีความสำคัญยิ่งในแม่น้ำปิง ถือว่าเป็นสมบัติเหนือเขื่อนภูมิพล จ.ตาก ขึ้นสุดท้ายที่มีให้เห็นอยู่ทุกวันนี้ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เมืองสร้อยศรีสุข เป็นตำนานแห่งลุ่มแม่น้ำปิงมาช้านาน สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของล้านนาเมื่อ ๘๐๐ กว่าปีมาแล้ว มีชื่อว่า เวียงสร้อย เพราะสมัยก่อนต้องเดินทางตามลำน้ำแม่ปิง เวียงสร้อยมีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีวัดถึง ๕๕ วัด มีผู้ครองนครหลายชั่วอายุคน มีชาวพื้นเมืองเป็นลี้ละ ปัจจุบันหลักฐานทางโบราณคดีส่วนใหญ่จมอยู่ใต้น้ำ จะเห็นได้บ้างตอนน้ำลดลงมากๆ”
(กึ่งจักร, 2550:272-273)

2. ฉากที่ผู้แต่งกำหนดขึ้นเองจากจินตนาการ แต่ก็มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ของสถานที่กล่าวถึงด้วย ได้แก่ บ้าน ที่พักอาศัยของตัวละคร บริษัทที่ทำงาน โรงงาน ร้านค้า โรงแรม อพาร์ทเมนต์และโรงพยาบาล ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างฉากโรงพยาบาลศรัทธาชน ในนวนิยายเรื่องคังไฟได้น้ำ นับเป็นฉากที่มีความสำคัญ เพราะเป็นสถานที่ใช้เปิดตัวนางเอกที่ตำรวจนำมาพักรักษาตัวอยู่ที่นี้หลังจากถูกรถชน พร้อมกับการฟื้นขึ้นมาในสภาพความจำเสื่อม กึ่งจักร (2551:8) ได้บรรยายสภาพลักษณะของสถานที่ดังกล่าว สรุปได้ว่า ศรัทธาชนเป็นโรงพยาบาลขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในจังหวัดระนอง มีบรรยากาศดีชายทะเล แม้จะมีอายุค่อนข้างมาก แต่ได้รับการรักษาและปรับปรุงให้ทันสมัยเพื่อรองรับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางทางการแพทย์ตลอดเวลา ดำเนินการโดยคณะสอนศาสนาคริสต์ มีทั้งการรักษาพยาบาลและการบำบัดฝึกฝนแก่ผู้ป่วยอย่างครบวงจร

3. ฉากที่มีความต่อเนื่องกัน กล่าวคือ ฉากสถานที่เดียวกันแต่ไปปรากฏอยู่ในนวนิยายหลายเรื่อง เช่น ฉากโรงแรมเชียงรายจารวี ที่ปรากฏหรือกล่าวถึงทั้งในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์ และ ไฟกระเจิงดาว หรือฉากสถานที่ตำรวจที่ใช้เป็นสำนักงานหน่วยปราบปรามยาเสพติด ที่มีปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง รหัดหัวใจ ที่วิมลต้องเข้ามารายงานข้อมูล ซึ่งแตกต่างจากสถานที่ตำรวจทั่วไป โดยผู้เขียนบรรยายว่า “มีขนาดสองชั้นทาสีขาว ตัวบ้านค่อนข้างมีอายุแต่ยังแข็งแรง เพราะได้รับการทะนุบำรุงอย่างดี รอบบ้านคือลานจอดรถและสนามหญ้าที่มีกุเล็กๆ ดิดำแพง ประตูบ้านเปิดตลอดเวลาและมีรถจอดอยู่หลายคัน ดูเหมือนบ้านที่ถูกดัดแปลงเป็นบริษัทมากกว่า

จะเป็นหน่วยงานทำการของรัฐ” (กึ่งฉัตร, 2553:118) โดยสถานที่ดังกล่าวนี้ได้ไปปรากฏอีกครั้งในนวนิยายเรื่องฟ้ากระจ่างดาว ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นสถานที่ทำงานของพระเอก การบรรยายสภาพสถานที่ก็จะเหมือนกับที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “รหัสหัวใจ” มาแล้ว คือมีสภาพไม่เหมือนสถานที่สำรวจทั่วไป แต่เป็นบ้าน 2 ชั้นกึ่งไม้กึ่งปูน ตัวบ้านทาสีขาว ลักษณะมั่นคง รอบบ้านคือลานจอดรถและสนามหญ้าที่มีคูเล็กๆ ติดกับกำแพง ประตูบ้านเปิดตลอด มีรถจอดอยู่หลายคัน คนที่เข้าออกในบ้านแต่งกายไปรเวทเหมือนพนักงานบริษัทธรรมดา เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ โครงสร้างนวนิยายด้านฉากดังกล่าวข้างต้น พบว่า ผู้เขียนมีการกำหนดฉากได้สอดคล้องกับข้อมูลของสถานที่ซึ่งมีอยู่จริงได้อย่างถูกต้อง แม้ว่าในนวนิยายบางเรื่องจะมีการสร้างฉากขึ้นมาจากจินตนาการของผู้แต่งเอง แต่ก็ยังมีการบรรยายถึงลักษณะของสถานที่ดังกล่าว ได้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของสถานที่นั้นด้วย นอกจากนี้ยังพบการกำหนดฉากที่มีความต่อเนื่องกัน กล่าวคือ สถานที่เดียวกันแต่ไปปรากฏอยู่ในนวนิยายคนละเรื่องกัน เป็นต้น

ความคิดเห็นของผู้แต่ง

ความคิดเห็นของผู้แต่ง คือ ปรัชญาหรือแนวความคิดในภาพรวมของผู้เขียน โดยมีเป้าหมายนำเสนอสาระที่สะท้อนมุมมองในเรื่องต่างๆ ออกมา ซึ่งจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้แต่งในนวนิยายของกึ่งฉัตรทั้ง 10 เรื่อง ทำให้เห็นทัศนะหรือปรัชญาของผู้แต่ง ที่สอดแทรกไว้ในพฤติกรรมและคำพูดของตัวละคร โดยผู้แต่งมีเป้าหมายจะนำเสนอเนื้อหาสาระที่สะท้อนมุมมองในเรื่องต่างๆ ออกมา ดังนี้

1. สะท้อนทัศนะมุมมองเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคน ทั้งในเมืองและต่าง จังหวัด ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนในการประกอบอาชีพ เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป ปรากฏในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์ เช่น ตอนที่ตัวละครชื่อ กานดา กล่าวกับพิมพ์ลภัสว่า “เธออาจจะไม่กลัวนะพิมพ์ลภัส เพราะเธอมีเงินไม่กี่ร้อยมันไม่มีค่าสำหรับเธอ แต่ฉันกลัว...เงินทุกสตางค์เป็นสิ่งที่ฉันมีค่าของฉัน ฉันยังมีพ่อแม่ที่ต้องส่งเงินไปให้ มีน้องที่อยากเรียนหนังสือสูงๆ จะได้ไม่ต้องมาทำงานใช้แรงงานหรือว่าไปเป็นอีตัวในกรุงเทพฯ...” (กึ่งฉัตร, 2552:151)

2. สะท้อนทัศนะมุมมองเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านฐานะเงินทองมากเกินไป จึงทำให้ต้องกล้าเสี่ยงทำอะไรที่ผิดๆ เพียงเพื่อจะยกระดับฐานะการเงินของตนให้ดีขึ้นเท่านั้น จนก่อให้เกิดความสูญเสียหลายๆ อย่างตามมา ปรากฏในเรื่อง ดังไฟได้นำ พรายปรารถนา รหัสหัวใจ ฟ้ากระจ่างดาว และค่าของหัวใจ เช่น การแทรกความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการให้ความสำคัญของเงินมากกว่าค่าของน้ำใจคน ในนวนิยายเรื่องฟ้ากระจ่างดาวว่า “เงินและความ

ละโมภทำให้หลายคนกลายเป็นสัตว์ ไม่มีหัวใจ ไม่มีความรู้สึก คิดหวังอย่างเดียวคือเพิ่มพูนทรัพย์สินตัวเองให้ทวีขึ้น โดยรีดไถจากเนื้อและชีวิตของผู้อื่น” (กึ่งฉัตร, 2554:51)

3. สะท้อนทัศนะมุมมองเกี่ยวกับการยอมรับในศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในปัจจุบัน ปรากฏในเรื่อง รหัสหัวใจ ดังนี้ “ผู้หญิงทำงานได้ทุกอย่างเหมือนผู้ชายมาหลายปีแล้วค่ะ...ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย ถ้างานนั้นทำเพื่อประเทศชาติ เรามีหน้าที่เท่าเทียมกันค่ะ จะเถียงว่างานนี้เสี่ยงเธอเอาไป งานนี้สบายเอามาให้ฉันเหมือนคนขี่ตลาดไม่ได้” (กึ่งฉัตร, 2553:24)

4. สะท้อนทัศนะมุมมองเกี่ยวกับปัญหาสังคม เช่น โสเภณีและยาเสพติด ปรากฏในเรื่อง ฟ้ากระจางดาวว่าเป็นสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยน ไม่ว่าวันเวลาจะผ่านมาก็ยุคสมัย ปัญหานี้ก็ยังเป็นเรื่องที่แก้ไม่ตก และยังปรากฏให้เห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์อยู่

5. สะท้อนทัศนะมุมมองในเรื่องต่างๆ เช่น อาชีพนักข่าว ปรากฏในเรื่อง ฟ้ากระจางดาว และ มีเพียงรัก การเลือกคู่ครองและความรัก ปรากฏในเรื่อง ฟ้ากระจางดาว มีเพียงรัก คำของหัวใจ พรายปรารถนา ในเรือนใจ ลับลวงใจ ลักษณะของคนไทย ปรากฏในเรื่อง รอยพรหม อาชีพรับราชการ ปรากฏในเรื่อง รหัสหัวใจ อาการของคนติดยา ปรากฏในเรื่อง รหัสหัวใจ ความสำคัญของการให้บริการ ปรากฏในเรื่อง บ่วงหงส์ และ ในเรือนใจ การใช้ของตามค่านิยม ปรากฏในเรื่อง ในเรือนใจ, พฤติกรรมเด็กวัยรุ่น ปรากฏในเรื่อง คำของหัวใจ, การทำธุรกิจ ปรากฏในเรื่อง ลับลวงใจ การควบคุมอารมณ์และสติของมนุษย์ ปรากฏในเรื่อง พรายปรารถนา การรู้จักเลือกคบคน โดยศึกษาถึงแก่นแท้ภายในของคน ปรากฏในเรื่อง ในเรือนใจ (ภาคผนวก ง) ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกคู่ชีวิตอีกครั้ง ของผู้หญิงที่เป็นม่ายในเรื่องคำของหัวใจ โดยผ่านความคิดเห็นของตัวละครที่ชื่อพรดาว่า “...การเป็นม่ายมันลำบากกว่าผู้หญิงโสดมากเลย ใครจะเข้ามาก็ต้องขอเวลาพิสูจน์หน่อยว่า เขาเข้ามาเพราะใจจริงหรือเข้ามาเพราะนี้กว่าแม่ม่ายจะง่ายกว่าพวกสาวๆ” (กึ่งฉัตร, 2551:36-37)

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้แต่งดังกล่าวข้างต้น พบว่า ผู้แต่งได้มีการสอดแทรกทัศนะมุมมองของตนไว้ในพฤติกรรมและคำพูดของตัวละคร ดังนี้ สะท้อนทัศนะมุมมองเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคน ทั้งในเมืองและต่างจังหวัด ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนในการประกอบอาชีพ เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป การให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านฐานะเงินทองมากเกินไป จึงทำให้ต้องกล้าเสี่ยงทำอะไรที่ผิดๆ เพียงเพื่อจะยกระดับฐานะการเงินของตนให้ดีขึ้นเท่านั้น จนก่อให้เกิดความสูญเสียหลายๆ อย่างตามมา การยอมรับในศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในปัจจุบัน ปัญหาสังคม เช่น โสเภณีและยาเสพติด การประกอบอาชีพ การเลือกคู่ครองและความรัก ลักษณะของคนไทย ความสำคัญของการให้บริการ พฤติกรรมเด็กวัยรุ่น การควบคุมอารมณ์และสติของมนุษย์ การเลือกคบคน เป็นต้น

ทำนองแต่ง

ทำนองแต่ง คือ แบบแผนและลักษณะท่วงทำนองในการแต่ง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์ เช่น การเลือกใช้คำ ท่วงทำนองโวหาร สำนวนภาษา และการนำวรรณคดีหรือวรรณกรรมอื่นๆ มาประกอบเรื่อง เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษานวนิยายกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กิ่งจักร เป็นนักเขียนนวนิยายที่มีแบบแผนและท่วงทำนองลีลาการเขียนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังปรากฏเด่นชัดในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องที่ผู้วิจัยใช้ศึกษา ดังนี้

1. มีการใช้คำตรงความหมาย เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง สถานภาพและอุปนิสัยของตัวละคร และที่พบมากในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องนี้ คือ การใช้คำซ้อนและคำอุทานเสริมบทที่เล่นสัมผัสคล้องจองกันอย่างราบรื่น ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่อง “มีเพียงรัก” เช่น เติลิดเปิดเปิง จู๊จี้ปั่น อินังขังขอบ ผู้หญิงยิ่งเรือ แพงหูดับดับแลบ หมายถึงมันปั่นมือ เช่นเขียวเขียวพัน ตีอกชกหัว ยุแยงตะแคงรัว กินลมชมวิว เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ จับคันชนปลาย ศัตรูคู่อาฆาต เทือกเถาเหล่าตระกูล ดีหัวหมาดแม่เจ้า เป็นต้น

2. การใช้อุปมาโวหารเพื่อกล่าวเปรียบเทียบ ปรากฏอยู่ในบทสนทนาของตัวละครและบทบรรยายเนื้อเรื่องหลายแห่ง ที่พบมากในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องนี้ คือ การใช้คำเปรียบเทียบว่า “ราว” “ราวกับ” และ “เหมือน” นอกจากนี้ยังพบการใช้อุปมาโวหารที่มีถ้อยความพ้องตรงกันอยู่หลายถ้อยความ เช่น ใบหน้าขาวราวกับไม่มีสีเลือด หน้าขาวเหมือนกระดาษ สายตาดูจ้องราวจะกินเลือดกินเนื้อ ตกใจราวกับเห็นปีศาจ ปากจัดเหมือนกรรไกร แตกต่างราวฟ้ากับดิน ดวงตาดูกวาวราวกับไฟ วูบวาบเหมือนไฟไหม้ฟาง เย็นราวกับน้ำแข็ง เสียงเย็นเหมือนน้ำแข็งขั้วโลกสายตาคมราวมีดโกน หน้าขาวราวไข่มุก เย็นราวป้าชา ในใจร้อนราวถูกไฟลน ดังจะขอยกตัวอย่างการใช้อุปมาโวหาร ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง พรายปรารถนา ตอนหนึ่งว่า “วิญญาณสาวดูกระด้างขึ้น เกรียดจึงขึ้นดวงตาเหมือนมีไฟเดินริๆ อยู่ เป็นจุลจันทร์อีกแง่ที่ภริยาเพิ่งได้สัมผัส...” (กิ่งจักร, 2552:268) หรือที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง คังไฟได้น้ำ ตอนหนึ่งว่า “อีกแล้ว เมียนายพลิศ รุจรวีฟังคำพูดเขาแล้วคับแค้นใจนัก เนื้อตัวร้อนผ่าวราวกับไฟที่ถูกราดด้วยน้ำมันลุกโชน” (กิ่งจักร, 2551:92) เป็นต้น

3. การใช้สำนวนและคำพังเพยสุภาษิตกล่าวเปรียบเทียบ จากการวิเคราะห์นวนิยายทั้ง 10 เรื่องนี้ พบว่ามีลักษณะเด่นที่ใช้ตรงกันอยู่หลายสำนวนในนวนิยายหลายๆ เรื่อง ดังตัวอย่างสำนวนและพังเพยสุภาษิตซึ่งเรียงตามจำนวนที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายจากมากไปหาน้อยตามลำดับ เช่น ปากปราศรัยน้ำใจเชือดคอ หน้าเนื้อใจเสือ หนูตลกถึงข้าวสาร คางคกขึ้นวอ วัวสันหลังหะ หมาหัวเน่า เนื้อไม่ได้กินหนังไม่ไ้รอนั่ง เอากระดูกมาแขวนคอ หมาจนตรอก ผากปลาอย่างไว้กับแมว หน้าไหว้หลังหลอก เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ ย่อมแมวขาย ชนัคคิดหลัง น้ำเชียว

อย่าขวางเรือ หัวหลักหัวตอ ขวานผ่าซาก ดีท้ายคร้ว ตกกระไดพลอยโจน จับได้คาน้ำคาเขา
กำปั้นทุบดิน กระโถนท้องพระโรง หัวเดียวกระเทียมลีบ ยืนกระต่ายขาเดียว กรวดน้ำ คว่ำขัน
ทำใจดีสู้เสือ ตัดไฟแต่ต้นลม เป็นต้น

4. การนำนิทานมาประกอบ จากการศึกษานวนิยายของกึ่งจักรทั้ง 10 เรื่อง พบว่าผู้แต่งมีการนำนิทาน วรรณกรรมหรือวรรณคดีมาประกอบในนวนิยายด้วย เพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครและเพื่อให้สอดคล้องกับบรรยากาศของเรื่องด้วย ดังนี้

4.1 การนำข้อคิดจากนิทานอีสปเรื่อง “เด็กเลี้ยงแกะ” มาบรรยายความรู้สึกของตัวละครเอกที่ชื่อ “พิมพ์ลภัส” ในนวนิยายเรื่องบ่วงหงส์ว่า “...เด็กเลี้ยงแกะ คงรู้สึกเหมือน หล่นรู้สึกในขณะนี้ การกระทำโง่ๆ ครั้งเดียว ทำลายความเชื่อถือศรัทธาจากคนรอบข้างไปหมดสิ้น แม้ครั้งนี้จะพูดความจริง คนอื่นก็พากันเบือนหน้าหนีและหัวเราะเยาะใส่” (กึ่งจักร, 2552:245) หรือนำนิทานเรื่อง “ชาวนากับงูเห่า” มาเปรียบเปรยกับพฤติกรรมตัวละครในนวนิยายเรื่อง ดั่งไฟ ใต้น้ำ เป็นต้น

4.2 การนำวรรณคดีมาประกอบในนวนิยาย เช่น วรรณคดีเรื่อง “รามเกียรติ์” โดยกล่าวถึงในบทสนทนาของตัวละครเรื่องพรายปรารถนาตอนหนึ่งว่า “เขาจะให้เราเร่งทำ มัลลมีเดียด่วนจี๋ คงนึกว่าพวกเราเป็นสมุนพระรามกระมัง สิ่งอะไรก็เสริมให้ทำได้ดังใจ” (กึ่งจักร, 2552:189) นอกจากนี้ยังมีการนำวรรณคดีเรื่อง “ลิลิตพระลอ” มาประกอบในการกล่าวเปรียบเปรยว่า “พูดถึงโกโก้กี้มา” ในนวนิยายเรื่องรหัสหัวใจ หรือ “ปุกระสันถึงโกโก้กี้มา” ในนวนิยายเรื่องค่าของ หัวใจ และวรรณคดีเรื่อง “อิเหนา” ปรากฏในนวนิยายเรื่องฟ้ากระจ่างดาว ตอนที่กล่าวถึงรูปร่างของ มีคณาว่าเหมือนนางในวรรณคดี น่าจะไปเล่นละครเป็นนางนุชบาในวรรณคดีเรื่องอิเหนามากกว่า เป็นนักข่าว เป็นต้น

4.3 การนำวรรณกรรมพื้นบ้านมาประกอบในนวนิยาย เช่น เรื่อง “เจ้าหญิง พิรุณทอง” โดยกล่าวเป็นสำนวนเปรียบเปรยถึงลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่เจียบ ขริ่ม ไม่ค่อยพูด นั่งเจียบหรือพูดจានับคำได้ว่า “เหมือนกลั้วดอกพิรุณจะร่วงออกจากปาก” ปรากฏในนวนิยายเรื่องพรายปรารถนาและในเรือนใจ การนำเรื่อง “กาเกี” ที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง พรายปรารถนาและในเรือนใจ ซึ่งเป็นตอนที่นักข่าวเขียนถึงลักษณะเด่นของนางกาเกีเพื่อนำมา เปรียบเปรยถึงกรพินธุ์ในหนังสือพิมพ์ว่า “นางเนื้อหอมในวรรณคดีที่ชายใดได้นางยังต้องรอเจ็ดวัน กว่ากลืนนางจะหายจากตัว” (กึ่งจักร, 2553:523) การนำวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่อง “สาวเครือฟ้า” โดยนำชื่อนางเอก “เครือฟ้า” มาเป็นชื่อแมวของตัวละครที่ชื่อร้อยตรีพร้อม ในนวนิยายเรื่องรหัสหัวใจ เพื่อให้พ้องกับชื่อตัวละครพระนางในวรรณกรรมดังกล่าวนั่นเอง การนำเนื้อหาบางตอน จากนวนิยายเรื่อง “คู่กรรม” มาแทรกไว้ในบทสนทนาของตัวละครในเรื่องรหัสหัวใจว่า

“เมื่อก็มันมีดๆ ผมก็นึกว่าตัวเองจะตายแบบโกโบริเสียอีก ตาเลยมองอะไรไม่เห็น” (กึ่งฉัตร, 2553:547) นอกจากนี้ยังมีการกล่าวโยงไปถึงนวนิยายชุดสามทหารเสือสาวของกึ่งฉัตรเองด้วยว่า “ท้าวยุโรปคราวนี้ เราเป็นแก๊งสามทหารเสืออยู่แล้วกัน” (กึ่งฉัตร, 2553:129) นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงภาพยนตร์ฮอลลีวูดในต่างประเทศอยู่หลายเรื่อง เช่น มิสชั่นอิมพอสซิเบิล, บิชอปดุดู “ถ้าคุณเป็นตำรวจ ผมคงเป็นบิชิปดุดูปลอมตัวเป็นสถาปนิกแน่” (กึ่งฉัตร, 2553:13) เป็นต้น ส่วนนวนิยายที่ไม่ปรากฏว่ามีการนำิทาน วรรณกรรมหรือวรรณคดีมาประกอบในเนื้อเรื่องเลยคือ รอยพรหมและลับดวงใจ

5. การใช้คำภาษาปาก ซึ่งเป็นคำพื้นๆ ที่ใช้กันทั่วไปในสังคม มีทั้งภาษาพูดธรรมดาหรือที่เรียกว่า“คำตลาด”กับ“คำสแลง”และ“คำคำ” ที่ตัวละครใช้ในบทสนทนาหรือบรรยายความรู้สึก ซึ่งพบที่ใช้ตรงกันมากในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องของกึ่งฉัตร ดังนี้

5.1 ภาษาปากที่เป็นคำคำหาขยาย เช่นคำว่า “ทุเรศ” ปรากฏในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์ ดั่งไฟได้น้ำ มีเพียงรัก รอยพรหม พรายปรารถนา รหัสหัวใจ คำของหัวใจ และลับดวงใจ หรือคำว่า อีบ้า นังบ้า บ้าฉิบ อีตาบ้า ปรากฏมากในเรื่องคำของหัวใจและลับดวงใจ เช่น การใช้ภาษาปากแสดงความไม่พอใจที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง คำของหัวใจ ตอนหนึ่งว่า “ตาแก่ทุเรศนิสัยทุเรศที่สุด เห็นแม่มาเป็นอะไร...อายุหรือก็มากขนาดผมเปลี่ยนสีแล้ว ทำไมทำตัวแบบนี้ได้ บ้า บ้าที่สุดเลย” (กึ่งฉัตร, 2551:122)

5.2 ภาษาปากที่เป็นศัพท์สแลงหรือภาษาชาวบ้าน พบมากในนวนิยายแทบทุกเรื่องที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เช่น อึ้งอึ้งก๊อย กระจ๊ว สะเหล่อ สะเหลน ปะเหลาะ กระแคะ ตั้ง เต๋อ แล่นแท่ดๆ ย่ำต๊อก ทะแม่งๆ หยวนๆ เจ้ง เฟอะพะ อื้อซ่า อีหอบ ปักกะตุ แฮ้มบๆ คักๆ ตะกอน ซวย มึง กู ผัวเมีย กั้น เต๊าะเต๊าะ สาละมี ถูกขิว ทิ่ม เดินขิว ตะแล็บแก็บ เต็ดสระระดี จี้จ๊ะเงาะเง๊ะ เช่น ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ลับดวงใจ ตอนหนึ่งว่า “ยายคู้ม ยายบื้อเอ๊ย ใครเขาใส่รองเท้าใหม่มาเดินซื้อปิ้งกัน” (กึ่งฉัตร, 2554:86)

5.3 ภาษาปากที่เป็นคำอุทานเสริมบทที่พบ เช่น ชูริกชูรเกตุ สวนสนุกสวน สะแหนง สดุ้งสดางค์ คุยลั้งเล้ง สดงแสดง โอ้โฮเฮะ แดงแจ้ เขียวแปร้น นัคเนิด อุบ๊ะ คำจ้าง คำออน อู้หูเฮะ โอ้โฮเฮะ เหมาะเหม็ง เป็นต้น เช่น ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ในเรือนใจ ตอนหนึ่งว่า “ตากันเป็นบ้าอะไร เดินควงแขนเพื่อนหนูพินออกมาแบบนี้ สดิสตั๋งยังดีหรือเปล่าลูกคนนี่” (กึ่งฉัตร, 2553:476)

5.4 ภาษาปากที่เป็นคำซ้ำ เช่น หน้าคำวขาว ฮ่อมหอม จิงจิ้งจิ้ง เก้งเก้ง เด็ก เด็ก โบกมือหย้อยๆ คิกๆ คักๆ เป็นต้น เช่น บทสนทนาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ดั่งไฟได้น้ำ ตอน

หนึ่งว่า “เหม ทำไมฉันจะไม่รู้...แต่ที่ทักนะ เพราะเมื่อไหร่ที่หน้าวีเขายังมีสีเลือดดีๆ อยู่เลย แต่ตอนนี้หน้าค้ำขาว” (กึ่งฉัตร, 2551: 87)

6. การใช้อุปมาอุปไมย คือการเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยใช้คำแสดงการเปรียบเทียบว่า “เป็น” หรือ “คือ” มีความหมายลึกซึ้งกว่าอุปมาในนวนิยายของ กึ่งฉัตรมีการใช้อุปมาอุปไมยที่ซ้ำกันหรือในทำนองเดียวกันอยู่หลายเรื่อง ดังนี้

6.1 “นั่งเจ็บเป็นเป่าสาก” หรือ “นั่งบื้อเป็นสากกะเบือ” ปรากฏในนวนิยายเรื่อง คังไปได้น้ำ มีเพียงรัก และพรายปรารถนา

6.2 “ลูกค้าสุดหล่อหน้าเย็นเป็นน้ำแข็ง” หรือ “หน้าตาราบเรียบเป็นหินสลัก” ปรากฏในนวนิยายเรื่อง พรายปรารถนา

6.3 “หัวใจหนักแน่นเป็นกำแพงหนา” ปรากฏในนวนิยายเรื่อง รอยพรหม และ “หัวใจที่คิดว่าแกร่งเป็นหินผา” ปรากฏในนวนิยายเรื่อง รหัสหัวใจ

6.4 “ตาลูกเป็นไฟ” หรือ “ตาโตเป็นไข่ห่าน” หรือ “ตาโตเป็นนกกกระจอกเทศ” หรือ “งงเป็นไก่ตาแตก” ปรากฏในนวนิยายเรื่อง รหัสหัวใจ ค่าของหัวใจ พรายปรารถนาและลบลวงใจ

6.5 การเปรียบอีกสิ่งหนึ่งว่าเป็นเหมือนไฟ เพราะต้องการบรรยายให้เห็นภาพของความร้อนรุ่ม รุนแรงในความรู้สึก เช่น “ตาลูกเป็นไฟ” ปรากฏในเรื่อง รหัสหัวใจ “รอยยิ้ม นั้นเป็นเหล็กเผาไฟที่แดงร้อนมาลงกับตัว” ปรากฏในเรื่อง ในเรือนใจ “กันตยศนั่งเดือดเป็นไฟ” “นั่งตัวแสบโกหกเป็นไฟ” ปรากฏในนวนิยายเรื่องรอยพรหม

7. การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ คือ การนำคำที่มาจากภาษาอื่นมาเขียนในรูปแบบภาษาไทย หรือคำที่รับจากภาษาหนึ่งมาใช้ในอีกภาษาหนึ่งนั่นเอง โดยวิธีถ่ายเสียงและถอดอักษร เช่น เขียนทับศัพท์และแปลทับศัพท์ ประเทศไทยได้รับภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทยมากมายหลายภาษา แต่ในนวนิยายของกึ่งฉัตรที่ใช้ศึกษาทั้ง 10 เรื่องนี้ จะกล่าวถึงเฉพาะการใช้คำทับศัพท์ที่มาจากภาษาอังกฤษเท่านั้น เพราะคำเหล่านี้มีใช้กันอย่างแพร่หลายทุกวงการ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีย่อยหลายคำ ส่วนใหญ่จะอยู่ในบทสนทนาระหว่างตัวละคร ตัวอย่างเช่น บทสนทนาในนวนิยายเรื่องในเรือนใจตอนหนึ่งว่า “ทำไมไปไหนไม่เอากระเป๋าเงิน ไม่เอาพาสปอร์ตติดตัว... โดดก็ไม่ได้เรื่อง ห่วยที่สุด ไม่มีความรับผิดชอบเลย แทนที่จะช่วยสวดส่งศพยี่สิบของลูกทัวร์ กลับมุดหัวไปอยู่ไหนก็ไม่รู้” (กึ่งฉัตร, 2553: 479) และมีบางคำที่ใช้ตรงกันไปในนวนิยายหลายๆ เรื่อง เช่น อพาร์ทเมนต์ เช็กอิน เมนู เคนเตอร์ ทัวร์ เทคแคร์ บุฟเฟ่ต์ โชว์ รีโมท เสิร์ฟ รีสอร์ท โปรแกรม สไลด์ ซีโอปปิ้ง สตาร์ท ซ็อค ฟุตบอล เช็ค ออฟฟิศ เบรก ซีเรียส ฟรี เม้าท์ ปิงโก และ ชัวร์ เป็นต้น

จากผลการวิเคราะห์ทำนองแต่งข้างต้น สรุปว่า ผู้แต่งมีการใช้คำตรงความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง สถานภาพและอุปนิสัยของตัวละคร มีจุดเด่นด้านการเล่นคำที่มีสัมผัสคล้องจองกันที่แทรกในบทสนทนาอย่างราบรื่น และปรากฏเป็นจำนวนมากในนวนิยายทุกเรื่อง ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี มีการใช้อุปมาโวหารเพื่อกล่าวเปรียบเปรย ปรากฏอยู่ในบทสนทนาของตัวละครและบทบรรยายเนื้อเรื่องหลายแห่ง ที่พบมากในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องนี้ คือการใช้คำเปรียบเทียบกับ “ราว” “ราวกับ” และ “เหมือน” นอกจากนี้ยังพบการใช้อุปมาโวหารที่มีถ้อยความพ้องตรงกันอยู่หลายเรื่อง การใช้สำนวนสุภาษิตกล่าวเปรียบเปรยในนวนิยายแต่ละเรื่องมีลักษณะเด่นที่ใช้ตรงกันอยู่หลายสำนวน มีการนำนิทานวรรณกรรมหรือวรรณคดีมาประกอบในนวนิยายด้วย เพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครและเพื่อให้สอดคล้องกับบรรยากาศของเรื่อง การใช้คำภาษาปาก ซึ่งเป็นคำพื้นๆ ที่ใช้กันทั่วไปในสังคม มีทั้งภาษาพูดธรรมดาหรือที่เรียกว่า “คำตลาด” กับ “คำแสลง” และ “คำคำ” ที่ตัวละครใช้ในบทสนทนาหรือบรรยายความรู้สึก ซึ่งพบที่ใช้ตรงกันมากในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องของกึ่งจักร ได้แก่อำคำหายากคาย ศัพท์แสลง คำอุทานเสริมบท คำซ้ำ มีการใช้อุปลักษณะที่ซ้ำกันหรือในทำนองเดียวกันอยู่หลายเรื่อง โดยใช้คำแสดงการเปรียบเทียบว่า “เป็น” หรือ “คือ” การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ จะพบการใช้คำทับศัพท์ที่มาจากภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแทรกอยู่ในบทสนทนานระหว่างตัวละคร และมีบางคำที่ใช้ซ้ำกันในนวนิยายหลายๆ เรื่องด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้แต่งยังคงมีลักษณะวิธีการเขียนที่รักษารูปแบบตามสมัยนิยมไว้ได้อย่างดียิ่ง

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพตัวละครเอก ในนวนิยายของกึ่งจักร ตามแนวคิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพตัวละครเอก คือ การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ตัวละครเอกในนวนิยายของกึ่งจักรมีลักษณะพฤติกรรมเฉพาะตัวโดยรวมที่เด่นชัดออกมา โดยพิจารณาตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ ดังนี้

ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครเอก

บุคลิกภาพของตัวละครเอก คือ ลักษณะพฤติกรรมเฉพาะตัวโดยรวมที่เด่นชัด ของบุคคลสมมุติชายหรือหญิงในนวนิยายของ “กึ่งจักร” ซึ่งมีบทบาทหลักหรือตำแหน่งที่แสดงถึงการกระทำอันสำคัญยิ่งต่อการดำเนินเรื่องทั้งหมด และทำให้นวนิยายคลี่คลายไปสู่บทสรุปหลักของเรื่องนั้นได้ ซึ่งจากการศึกษาภูมิหลังตัวละครเอกในนวนิยายของกึ่งจักรทั้ง 10 เรื่อง พบว่าบุคลิกภาพของตัวละครเอกหลายตัวมีลักษณะตรงกันหรือใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. เอาแต่ใจตัวเอง คือ รัน ถือดี มีความมั่นใจในตัวเองสูง ก้าวร้าว เจ้าอารมณ์ ชอบเอาชนะ ไม่ยอมคน เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏของ “พิมพ์ลภัส” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องบ่วงหงส์ “รุจรวี” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องตั้งไฟได้น้ำ “กันตยศ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องในเรือนใจ และ “จริณธร” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องลับลวงใจ

2. เจ็บขบขี้นม พุดน้อย ดูเศร้าหมอง เจ็บเหงาตลอดเวลา สุขุมรอบคอบ ต่อสู้กับชีวิต คืบรน เข้มแข็ง เก่ง คล่องแคล่ว รักการทำงาน และจริงจังกับชีวิต เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏของ “ธารารชร” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรอยพรหม “วิมลน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรหัสดหัวใจ “มีคณา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องฟ้ากระจ่างดาว และ “กันตา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องค่าของหัวใจ

3. มองโลกในแง่ดี จริงใจ ใสซื่อ พุดตรงไปตรงมา จิตใจอ่อนโยนและอ่อนไหว ขี้สงสาร เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏของ “กิริณา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องพรายปรารถนา

4. ขี้ฉ้อฉล วิชา เห็นแก่ตัว ไม่มีคุณธรรม หาคความสบายใส่ตัว ขาดความรับผิดชอบ เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏของ “กันตยศ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องในเรือนใจและ “จริณธร” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องลับลวงใจ

5. หวาดกลัวคนเข้าสู้ มีอคติกับความรัก กลัวการแต่งงาน เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏของ “จิตาภา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องมีเพียงรัก

6. ขาดความอบอุ่นจากผู้ให้กำเนิด เพราะกำพร้าแม่ตั้งแต่เด็ก จึงมีความผูกพันกับพ่อมาก เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏของ “พิมพ์ลภัส” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องบ่วงหงส์ “รุจรวี” ตัวละครเอกในเรื่องตั้งไฟได้น้ำ “จิตาภา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องมีเพียงรัก ส่วนตัวละครที่กำพร้าพ่อ ได้แก่ “กันตา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องค่าของหัวใจ และ “มีคณา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องฟ้ากระจ่างดาว นอกจากนี้ยังพบตัวละครที่กำพร้าทั้งพ่อและแม่ ได้แก่ “ธารารชร” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรอยพรหม และ “วิมลน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง ฟ้ากระจ่างดาว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพตัวละครเอก ตามแนวคิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพตัวละครเอก คือ การวิเคราะห์หาสาเหตุของพฤติกรรมที่เด่นชัดของตัวละคร โดยพิจารณาตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแนวคิดทางจิตวิทยาของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ มาเป็นแนวทางในการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 แนวคิด ได้แก่ จิตใต้สำนึก โครงสร้างบุคลิกภาพ การพัฒนาบุคลิกภาพ สัญชาตญาณ ความหวาดกลัว อีโก้และกลวิธาน ป้องกันตัว ซึ่งจากการวิเคราะห์สรุปผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านจิตสำนึก พรอยด์ได้แบ่งจิตของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ คือ จิตสำนึก จิตก่อนสำนึก และจิตไร้สำนึก เนื่องจากระดับจิตสำนึก เป็นระดับที่ผู้แสดงพฤติกรรมรู้ตัว ส่วนระดับจิตก่อนสำนึก เป็นสิ่งที่จะดึงขึ้นมาอยู่ในระดับจิตสำนึกได้ง่าย หากมีความจำเป็นหรือต้องการ แต่ระดับจิตไร้สำนึกนั้น เป็นระดับที่อยู่ในส่วนลึกภายใต้จิตและความรู้สึกที่ถูกเก็บกด ความปรารถนาเรื่องต่างๆ เอาไว้ จะดึงขึ้นมาถึงระดับจิตสำนึกได้ยาก แต่สิ่งที่อยู่ในระดับไร้สำนึก ก็มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม ทั้งด้านลบและบวกออกมาได้เช่นกัน ซึ่งจากการศึกษา บุคลิกภาพตัวละครเอกในนวนิยายกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 เรื่องของกึ่งฉัตร พบว่า มีตัวละครเอก ฝ้ายหญิงจำนวน 8 ตัวละคร ที่ผู้แต่งกำหนดให้เป็นลูกกำพร้าพ่อหรือแม่ จึงถูกรักและตามใจจนหลงกลายเป็นคนที่มีบุคลิกภาพเอาแต่ใจตัวเองเป็นใหญ่ เมื่อถูกขัดใจก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงด้วยความไม่พอใจออกมาทันที ได้แก่ “พิมพ์ลภัส” ในเรื่องบ่วงหงส์ และ “รุจรวี” ในเรื่องดั่งไฟได้น้ำ โดยมีลักษณะบุคลิกภาพคล้ายกันคือ เอาแต่ใจตัวเอง กำพร้าแม่มาแต่เล็ก จึงรักและผูกพันกับพ่อมาก เพราะพ่อตามใจสารพัด มีฐานะร่ำรวย จึงใช้เงินฟุ่มเฟือย และมักจะเรียกร้องให้ได้ดังใจ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์แล้ว ลักษณะบุคลิกภาพดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากการเก็บและสั่งสมประสบการณ์ในเรื่องของความได้รับการเอาอกเอาใจอย่างตามใจ และได้รับการตอบสนองความต้องการมาโดยตลอด เป็นระยะเวลายาวนาน จนกลายเป็นพลังจิตใต้สำนึกที่ซ่อนตัวอยู่ในระดับจิตไร้สำนึก ซึ่งพรอยด์ได้อธิบายไว้โดยเปรียบจิตของมนุษย์ด้วยภาพภูเขาน้ำแข็งว่า พลังจิตของมนุษย์ส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ที่จิตสำนึก แต่มักจะซ่อนตัวอยู่ในจิตไร้สำนึก เพราะส่วนที่อยู่ใต้น้ำนี้จะทำหน้าที่เก็บประสบการณ์ต่างๆ บางอย่างไว้และเก็บฝังลึก จนสามารถมีอิทธิพลต่อแรงขับพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมาโดยที่เขาไม่รู้ตัว กระบวนการคิดในระดับจิตไร้สำนึก จะมีวิธีคิดเป็นแบบเด็กๆ ไม่เป็นเหตุเป็นผล ไม่สนใจเรื่องเวลาหรือสถานที่ สิ่งที่ต้องการคือ ความสุข ความสมหวัง ซึ่งหากต้องการก็จะต้องได้รับการตอบสนองทันทีจึงจะพอใจ โดยไม่คำนึงว่าผลตามมาจะเป็นอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับบุคลิกภาพของพิมพ์ลภัส ดังปรากฏในบทบรรยายตอนที่เธอนึกย้อนถึงลักษณะบุคลิกภาพที่ก้าวร้าว เอาแต่ใจของตัวเองในอดีต สมัยที่ยังเป็นนางแบบชื่อดังอยู่ว่า “จะว่าไปแล้วที่รจนาเล่าขำน้อยไปด้วยซ้ำ เพราะเคยเหมือนกันที่หล่อนไม่พอใจอาหารที่กองถ่ายจัดเตรียมให้ ทั้งผลงูใส่ชยะต่อหน้าคนทั้งกอง แล้วเดินสะบัดหน้าไปยังโรงแรมชั้นหนึ่งที่ใกล้ที่สุดเพื่อหาอะไรกินโดยไม่คำนึงว่างานยังไม่เสร็จ และคนเบื้องหลังจะวิ่งวุ่นแค่ไหน” (กึ่งฉัตร, 2552:411) หรือแม้แต่ “รุจรวี” ในเรื่องดั่งไฟได้น้ำก็เช่นกัน ที่ถูกแรงผลักดันไร้สำนึกหรือแรงจูงใจไร้สำนึกเป็นสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมดังที่กล่าวมา

2. ปัจจัยด้านโครงสร้างบุคลิกภาพ ฟรอยด์ได้อธิบายไว้ว่า บุคลิกภาพประกอบด้วยจิตของมนุษย์ ซึ่งมีโครงสร้างของจิตเป็น 3 ส่วน คือ อิด อีโก้ และซูเปอร์อีโก้ เป็นพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างกัน จนกลายเป็นลักษณะของบุคคล จะทำงานสัมพันธ์กันไม่แยกจากกันอย่างเด็ดขาด จากการศึกษาบุคลิกภาพตัวละครเอกที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในนวนิยายของกึ่งจักร พบตัวละครที่ชื่อ “พิมพัลภัส” จากเรื่องบ่วงหงส์ และ “รุจรวี” จากเรื่องดั่งไฟได้นำ ที่มีลักษณะบุคลิกภาพเอาแต่ใจตัวเอง โดยตัดสินใจกระทำการสิ่งใดลงไปเพียงเพื่อสนองความต้องการ และความพึงพอใจของตนเป็นหลักเท่านั้น ดังตัวอย่างเหตุการณ์บางตอนต่อไปนี้

“พิมพัลภัส” ซึ่งเป็นตัวละครเอกในนวนิยายเรื่องบ่วงหงส์ ได้ถือวิสาสะแอบบิดหัวพัลลมดั่งโต๊ะของเพื่อนร่วมห้องที่หลับไปแล้ว ให้หันมาส่องลมพัดตัวเองคนเดียว เพื่อต้องการให้เพื่อนคลายความร้อนและนอนเย็นสบายขึ้น โดยไม่คิดจะขออนุญาตเจ้าของก่อนและไม่คำนึงด้วยว่าคนอื่นจะเดือดร้อนอย่างไรบ้าง อีกทั้งเมื่อถูกเจ้าของพัลลมตำหนิ ยังได้ตอบกลับอย่างคนที่ไม่รู้สำนึกว่าตนนั้นเป็นฝ่ายผิดก่อนเลย

“รุจรวี” ตัวละครเอกในนวนิยายเรื่องดั่งไฟได้นำ ออกเที่ยวกลางคืนกับเพื่อนผู้ชาย เพื่อต้องการประชดและเรียกร้องความสนใจจากพระเอก ให้กลับมาเอาอกเอาใจตนเหมือนก่อนแต่งงาน หรือตอนที่รุจรวีมีความรู้สึกอิหยาตูกของตัวเองอยู่ลึกๆ เพราะกลัวลูกจะแย่งความรักจากสามีไปจากตน จึงแสดงพฤติกรรมไม่ใส่ใจลูกเท่าที่ควร

จากลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏของตัวละครเอกฝ่ายหญิงทั้งสองเรื่องนี้ เมื่อพิจารณาสาเหตุของพฤติกรรมตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์แล้วพบว่า มีผลมาจากปัจจัยด้านโครงสร้างบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งฟรอยด์อธิบายว่าลักษณะดังกล่าวเกิดจาก อิด (Id) ที่มีฐานความต้องการทางชีววิทยาที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความต้องการทางเพศ (Sex) และความก้าวร้าว (Aggression) เป้าหมายหลักของพลังงานนี้คือ การแสวงหาและการได้รับการตอบสนองความพอใจทางกายเป็นหลักการที่ยิ่งใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริง หรือความชอบธรรมและความถูกต้องใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเป็นระดับจิตใต้สำนึกที่ทำงานตามหลักการแห่งความสุขความพึงพอใจเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ อิด ที่อยู่ในพลังจิตของ “พิมพัลภัส” และ “รุจรวี” จึงทำงานในแนวทางที่ไม่มีเหตุผลและไม่มีศีลธรรมที่สังคมยอมรับได้

นอกจากนี้ยังพบตัวละครเอกที่มีลักษณะบุคลิกภาพของความเข้มแข็ง ต่อสู้เพื่อเอาชนะจิตใจและแรงปรารถนาที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมได้สำเร็จ ดังนี้ “ธาราธร” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงจากนวนิยายเรื่องรอยพรหม ที่ถูกขายปลุกฝังปมในใจเรื่องนาครที่ฆ่าข่มขืนแม่ของตน และถูกเลี้ยงมาแบบไม่ได้รับความรักความอบอุ่นจากยายเลย แต่ก็ยังพยายามต่อสู้ดิ้นรนให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้และกตัญญูต่อยายเสมอ

“กิริณา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงจากนวนิยายเรื่องพรายปรารถนา ที่แอบหลงรักพี่เขยตนเอง แต่ก็พยายามเก็บซ่อนความรู้สึกไว้ไม่แสดงออกให้ใครรู้ เพราะจิตสำนึกคอยเตือนอยู่ตลอดเวลาว่าเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม จึงพยายามจะหาทางป้องกันเพื่อไม่ให้ทำผิดมากไปกว่านี้ โดยออกจากบ้านไปเช่าอพาร์ทเมนต์ข้างนอกอยู่ โดยอ้างว่าสะดวกในการไปทำงาน แต่แท้จริงแล้วไม่ต้องการอยู่ใกล้ชิดกับพี่เขยในบ้านหลังเดียวกัน ให้รู้สึกหวั่นไหวมากไปกว่านี้อีกต่อไป

“วิมลิน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงจากนวนิยายเรื่องรหัสหัวใจ ที่มีปมอดีตเป็นเด็กจรจัด ล็กเล็กขโมยน้อย สูบบุหรี่ตั้งแต่เด็ก เป็นที่น่ารังเกียจของสังคม แต่พอได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก และการฝึกอบรม จัดเกล้าด้านพฤติกรรมที่ไม่ดีทั้งหลายแล้ว ก็พยายามปรับปรุงตัวให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยสอบเข้ารับราชการตำรวจ ทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคมต่อไป

เมื่อพิจารณาตามหลักทฤษฎีจิตวิเคราะห์แล้วพบว่า มีความสอดคล้องกับปัจจัยด้านโครงสร้างบุคลิกภาพคือ “พลังอีโก้” ซึ่งพรอยด์อธิบายไว้ว่า เป็นพลังที่มีส่วนช่วยควบคุมการแสดงพฤติกรรมของบุคคลให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม ภายใต้อิทธิพลของอิดและซูเปอร์อีโก้ ดังที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงทั้งสามเรื่องนี้ ที่สามารถควบคุมจิตใจของตนให้ได้ดี พยายามที่จะต่อสู้และยอมรับกับโลกแห่งความเป็นจริง รู้จักรับผิดชอบชั่วดีเพื่อจะแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ ของอิด โดยการนำพลังซูเปอร์อีโก้ให้เข้ามามีส่วนร่วมพิจารณาตามหลักของศีลธรรมและคุณธรรม จนเกิดอุดมคติในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมของธาราธร, กิริณา และวิมลิน ถูกเร้าโดยพลังนี้ จึงเป็นคนที่มีความประพฤติดีและพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นที่น่ายกย่องชื่นชมจนสังคมยอมรับได้ นับเป็นการเลือกใช้กลไกป้องกันตัวที่เหมาะสมทีเดียว

3. ปัจจัยด้านสัญชาตญาณ พรอยด์เชื่อว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณติดตัวมาแต่กำเนิด พฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของบุคคลเป็นผลมาจากแรงจูงใจหรือแรงขับพื้นฐานที่กระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมคือ สัญชาตญาณทางเพศ 2 ลักษณะ ได้แก่ สัญชาตญาณเพื่อการดำรงชีวิตและสัญชาตญาณความตาย ซึ่งพรอยด์จะให้ความสำคัญกับความต้องการทางเพศมากที่สุด แต่ในทัศนะของพรอยด์นั้น ไม่ได้หมายถึงความต้องการความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์เท่านั้น ยังครอบคลุมถึงความต้องการความสุข ความพึงพอใจหรือความสบายทุกอย่างในชีวิตอีกด้วย Id คือความปรารถนาที่เป็นต้นกำเนิดที่มีพลังต่อบุคลิกภาพ ความเห็นแก่ตัว รักตัวเองมากกว่าผู้อื่น จัดเป็นสัญชาตญาณพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ใครจะมีมากน้อยกว่ากัน ก็ขึ้นอยู่กับกรอบบ่มเพาะของแต่ละครอบครัวที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับบุคลิกภาพของตัวละครที่ชื่อ “จริณธร” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องลับหลงใจ ที่เกิดมาจากปัจจัยด้านสัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิต ซึ่งกระตุ้นให้เขาต้องแสวงหาสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข ความสบายและความพึงพอใจแก่ตน โดยยอมทิ้งภูมိที่แสนดีและคบหากันมายาวนาน เพื่อเลือกมาแต่งงานกับผู้หญิงที่มีฐานะร่ำรวยที่จะสามารถอำนวยความสะดวกสบายในสิ่งที่เขาปรารถนาได้

จากความเป็นลูกชายคนเล็กและคนเดียวในครอบครัว ได้รับการรักและการตามใจจากพ่อแม่มาตลอด ประกอบกับมีฐานะดีมีพ่อเป็นนายทหารใหญ่สมชายพลผู้เรืองอำนาจ ได้หล่อหลอมให้เขากลายเป็นคนที่รักความสุขสบาย ไม่มีความอดทนต่อการทำงาน ใช้ชีวิตแบบฟุ้งเฟ้อ เจ้าชู้ ขาดความรับผิดชอบ อยากได้อะไรก็ต้องได้ และจะต้องเลือกสิ่งที่ดีกว่าดีที่สุดในที่สุดสำหรับตัวเองเสมอ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น หรือคำนึงถึงศีลธรรมความถูกต้อง หากแต่จะมุ่งทำทุกอย่างเพื่อตัวเองอยู่รอดเท่านั้น ลักษณะบุคลิกภาพเหล่านี้ได้ปรากฏในเรื่องหลายตอน ดังนี้

การเก็บอารมณ์และความรู้สึกเก่ง ดังคำบรรยายความรู้สึกของพรพลที่มีต่อจริณธว่า “สามีของญาติพี่น้องเขานี้เก่งจนน่านับถือ แม้จะตกใจและหวาดกลัวกับเรื่องที่แรงขึ้นโดยไม่คาดฝัน แต่ก็ยังสามารถทำให้ใจผู้เสีย ดีหน้าตาอยู่เรื่องขึ้นมาแก้ตัวอย่างคล่องแคล่ว” (กิ่งฉัตร, 2554:252)

การชอบเอาชนะ ไม่อยากเห็นใครได้ดีไปกว่าตน ดังคำบรรยายของนิรภาที่มีต่อจริณธว่า “มือข้างหรือเขาทิ้งหล่นไป พอมาเจออีกครั้งไม่เห็นหล่นสลดหลุดหรือซิดเซียว เพราะอกหัก จริณธก็ทำเสียงเหมือนไม่ค่อยพอใจเท่าไร น่าน่าดี” (กิ่งฉัตร, 2554:348) สอดคล้องกับบทบรรยายความรู้สึกของจริณธด้วยเช่นกัน ดังนี้ “พอเห็นหน้าหล่นผุดผ่องสดใสมีความสุข เขาก็รู้สึกน้อยใจระคนหมั่นไส้ จนเกิดคำพูดประชดประชัน...” (กิ่งฉัตร, 2554:349) เพราะจริณธเกิดความรู้สึกเสียใจนิรภา เมื่อรู้ว่าผู้ชายอย่างพรพลเลือกแต่งงานกับอดีตคนรักของตน มันทำให้เขาทนไม่ได้เมื่อรู้สึกว่าเขาไม่ได้เลือก มีค่ามีราคาของเขาที่เขาเลือกไว้ จึงเกิดความรู้สึกเสียใจและอยากเอาชนะด้วยการทวงหรือแย่งชิงนิรภากลับคืน

บุคลิกภาพที่แสดงถึงความก้าวร้าว ใจร้อนวู่วามของ “พิมพัลภัส” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องบ่วงหงส์อีกตอนหนึ่งคือ การบุกขึ้นไปหาเมศถึงห้องทำงาน โดยไม่เคาะประตูและฟังคำทักท้วงของใคร เพียงเพื่อจะพบและได้ระบายความโกรธแค้นปมน้อยใจที่มีต่อพระเอกของเรื่อง โดยไม่รู้มาก่อนว่าขณะนั้น เมศกำลังมีแขกสาวอยู่ในห้องทำงานด้วย จึงนับเป็นการเสียมารยาทอย่างยิ่ง การกระทำที่แสดงถึงความก้าวร้าว อารมณ์ร้อนวู่วาม เอาแต่ใจและไร้มารยาทของพิมพัลภัสในเหตุการณ์ดังกล่าว เกิดมาจากแรงขับเคลื่อนด้านอารมณ์โกรธแค้นอย่างรุนแรง ที่ถูกชายคนรักอย่างเมศขัดใจ โดยการสั่งห้ามไม่ให้ทำโน่นนี่ ซึ่งในชีวิตที่ผ่านมาของเธอไม่เคยถูกใครบังคับและออกคำสั่งเหมือนบงการชีวิตได้ จึงเกิดแรงขับเคลื่อนตามสัญชาตญาณ ทำให้เกิดการระเบิดอารมณ์โกรธและไม่พอใจออกมาชัดเจน ซึ่ง พรอยด์อธิบายว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณติดตัวมาแต่กำเนิด พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากแรงจูงใจหรือแรงขับพื้นฐาน ที่กระตุ้นให้บุคคลมีบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมเพื่อลดแรงกระตุ้นหรือตอบสนองความต้องการนั้นๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จะมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติและพื้นฐานทางอารมณ์ได้มากที่สุด ดังนั้นพลังสัญชาตญาณในตัวของพิมพัลภัส จึงออกมาในรูปของแรงขับ พลังความก้าวร้าว ผสมอยู่

ด้วย ซึ่งฟรอยด์ถือว่าพลังความก้าวร้าวเป็นส่วนหนึ่งของพลังเพศ ฟิมพ์ลัสและเรมส์มีความรักต่อกันเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว เมื่อชายที่เคยแสดงความรักและเอาใจตนसारพัดมาก่อน เปลี่ยนมาแสดงอาการขัดใจ ออกคำสั่งเชิงบังคับในภายหลังเช่นนี้ พฤติกรรมความก้าวร้าวของฟิมพ์ลัส จึงเป็นการแสดงออกในเรื่องเพศลักษณะหนึ่ง ในความเห็นของฟรอยด์ พลังความก้าวร้าวอาจถือเป็นส่วนหนึ่งของพลังเพศ หรือเป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองตนเองก็ได้ โดยเป็นการแสดงออกในลักษณะสนใจตนเองเนื่องจากความคับข้องใจ ซึ่งความรู้สึกนี้จะไม่คงทนอยู่ตลอดไป หากแต่จะเกิดขึ้นเพียงระยะหนึ่งเท่านั้น

สัญชาตญาณการคุ้มครองตน ส่งผลให้ฟิมพ์ลัสต้องก้าวร้าวรุนแรงเพื่อเอาตัวรอดได้ปรากฏขึ้นอีกครั้ง เมื่อเข้าใจผิดคิดว่าเรมส์หลอกตนให้ขึ้นไปหาเสียสमान เพื่อให้ปลุกปล้ำข่มขืนเธอ ด้วยความโกรธแค้นปนน้อยใจ ขณะที่เธอกำลังจะถูกเสียสमानรังแกอยู่นั้น ได้เกิดแรงฮึดต่อสู้กลับอย่างรุนแรงเพื่อปกป้องตนเองสุดชีวิต โดยทำร้ายเสียสमानจนได้รับบาดเจ็บหลายแห่งเกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพดังกล่าวนี้ ฟรอยด์ได้อธิบายเพิ่มในเวลาต่อมาว่า ความก้าวร้าวเป็นพลังส่วนหนึ่งที่แยกมาจากสัญชาตญาณของความตาย ซึ่งเป็นรากฐานของความต้องการทำลาย แสดงออก 2 ลักษณะคือ ทำลายผู้อื่นหรือทำลายตัวเอง โดยเชื่อว่าส่วนลึกของจิตได้สำนึกแล้ว มนุษย์ปรารถนาความตายคือเป้าหมายสุดท้ายของชีวิต ดังนั้นมนุษย์เลยแสดงออกมาในลักษณะพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะบุคลิกภาพของฟิมพ์ลัส ที่มีผลมาจากสัญชาตญาณมุ่งเป็น (จิตสัญชาตญาณ) เพื่อเอาตัวรอดอย่างปลอดภัย และสัญชาตญาณมุ่งตาย (ภังคสัญชาตญาณ) ก็มุ่งทำลายสิ่งต่างๆ ให้พินาศ แต่ได้ถูกแปรรูปเป็นความก้าวร้าว ปกป้องตนเองและทำร้ายฝ่ายตรงข้ามแทน ซึ่งฟรอยด์อธิบายว่า ทั้งจิตสัญชาตญาณและภังคสัญชาตญาณ เป็นพลังปะทะสังสรรค์ในตัวบุคคล ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องผิดปกติ หากฟิมพ์ลัสจะมีพลังสัญชาตญาณทั้งสองชนิดนี้อยู่ในตัวพร้อมกัน

ความเป็นลูกคนเล็กที่ไม่ได้เรื่องตามสายตาของบิดา และมักจะถูกลงโทษอยู่เป็นประจำ “กันตยศ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องโนเรื่อนใจ จึงต้องยึดมารดาเป็นเกราะป้องกันตัวเองตั้งแต่วัยเด็ก ตอนเด็กเขารู้ว่าจะต้องอ่อนแออย่างไร โตขึ้นก็เรียนรู้ที่จะบริหารเสน่ห์กับสาว ๆ อย่างนั้น เพราะรู้ว่าผลที่จะได้รับตามมานั้น ตอบสนองสิ่งที่เขาต้องการได้เสมอ ดังตอนที่โกศลเอ่ยถึงภรรยาว่า “เขมหลงนักหลงหนามาตั้งแต่เด็กแล้ว ใครแตะไต่กันไม่ได้ ไม่ว่าจะถูกหรือผิด แม่มันเข้าข้างตะพึดตะพือ...ฉันเลยเบื่องจะสอนมันแล้ว ให้แม่มันยกใส่พานไปคนเดียวก็แล้วกัน” (กิ่งจักร, 2553:141) ซึ่งตามทฤษฎีของฟรอยด์ ถือว่าเป็นจิตสัญชาตญาณเพื่อเอาตัวรอดและดำรงพันธุ์ เช่น ความหิว ความกระหาย แรงขับทางเพศ สรุปได้ว่าเป็นพลังชีวิตที่ทำให้มนุษย์มีความสุขได้

“กันดา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องเล่าของหัวใจ มีบุคลิกภาพที่แกร่งตรงไปตรงมา ขยันอดทนและสู้ชีวิต แม้จะชอบเก็บตัวแต่ก็มีความคิดก้าวหน้ายอมรับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ดังบทบรรยายตอนหนึ่งว่า “ผู้หญิงแต่งตัวเรียบๆ หน้าตาไม่แต่ง เล้าความสวยยังเปี่ยมอยู่เต็ม แต่กลับถูกลบเลือนไปเกือบหมดด้วยดวงตาที่แห้งผากไม่มีความรื่นรมย์ใดๆ ในชีวิต หากสิ่งหนึ่งที่โดดเด่นเหนือกว่าการใช้ชีวิตแบบปิดตายคือความคิดที่ก้าวหน้า ไม่จมถอยเหมือนสภาพความเป็นอยู่...” (กึ่งฉัตร, 2551:117) ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของฟรอยด์ว่าเป็นพลังของสัญชาตญาณมุ่งเป็น เพื่การดำรงอยู่ของชีวิตตนและคนรอบข้างที่ตนรัก แม้จะมีผลเป็นในใจที่เจ็บปวด แต่กันดาก็ไม่เคยก้มหัวหรือยอมแพ้กับชีวิต แต่กลับต่อสู้ให้มีชีวิตอยู่รอดเพื่อคนอื่นมาโดยตลอด เพราะชีวิตกันดาเริ่มต้นจากการเป็นพี่สาวคนโตที่ต้องทำงานช่วยที่บ้าน แต่งงานก็เพื่อสนองความต้องการของเตี้ย และยังต้องทำงานเพื่อครอบครัวสามีอีก พอเป็นม่ายก็ทำทุกอย่างให้น้องชาย ตามด้วยหลานชาย กับน้องสะใภ้อีก

4. ปัจจัยด้านความหวาดกลัว ฟรอยด์เชื่อว่าความวิตกกังวลเป็นเรื่องที่มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่พ้น เพราะความปรารถนาของมนุษย์นั้นไม่สามารถได้รับการตอบสนองเสมอไป หรืออีโก้ไม่สามารถควบคุมอีกและ ซุปเปอร์อีโก้ได้อย่างสมดุล ความหวาดกลัวอาจเกิดจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ความหวาด กลัวตัวเอง การถูกประจาน และความหวาดกลัวที่เกิดจากความสำนึกผิดชอบชั่วดี เช่น “จิตอาภา” ตัวละครเอกในเรื่องมีเพียงรัก ที่มีความวิตกกังวลและหวาด กลัวในเรื่องของความรักเกลียดผู้ชายเจ้าชู้แบบคนที่มีอคติฝังใจมายาวนาน ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเห็นตัวอย่างผู้หญิงหลายคนที่ต้องร้องไห้เสียใจและทุกข์ทรมานใจ เพราะความเจ้าชู้ของพี่ชายตนมาตั้งแต่เด็ก จิตสำนึกในระดับที่เรียกว่าซุปเปอร์อีโก้ เกิดการต่อต้านพฤติกรรมความเจ้าชู้ของพี่ชายตนว่าไม่ถูกต้อง และมองว่าผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกกระทำที่น่าสงสาร เห็นใจ จนเกิดเป็นความรู้สึกเกลียดชังผู้ชายเจ้าชู้ขึ้นมา สอดคล้องกับแนวคิดของ ฟรอยด์ที่อธิบายว่า เป็นความวิตกกังวลเชิงศีลธรรม ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้ว และไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ก็จะกลายเป็นความวิตกกังวลที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรงจนเกิดความหวาดกลัว

“ธาราร” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรอยพรหม ที่ตัดสินใจกลับเมืองไทยในฐานะตัวแทนวิศวกรจากบริษัทติดตั้งเครื่องจักรจากอเมริกา พร้อมกับ การแสดงออกชัดเจนว่าต้องการกลับมาสืบหาฆาตกรตัวจริงที่ฆ่าข่มขืนแม่ของเธอเมื่อ 20 ปีก่อนอีกครั้ง ทั้งที่ก่อนหน้านี้หล่อนไม่เคยคิดที่จะรื้อฟื้นมันขึ้นมาอีก แต่หลังจากการตายของยายทำให้หล่อนมีความหวาดกลัวหากไม่ทำตามที่ยายสั่งไว้เรื่องทวงความยุติธรรมให้กับการตายของแม่ด้วย ซึ่งฟรอยด์เคยอธิบายไว้ว่าเป็นความหวาดกลัวประเภท Moral Anxiety ได้แก่ ความกลัวที่เกิดจากความสำนึกผิดชอบชั่วดี ดังบท

บรรยายความรู้สึกของธาราว่า “ความรู้สึกผิดเหมือนตะกั่วถ่วงหนักไปทั้งอก ตั้งแต่คืนสุดท้ายที่ไปเยี่ยมยายตราบนวินาทีนี้ พอพูนกักร้อนใจจนหาความสงบไม่ได้” (กึ่งฉัตร, 2553:17)

“วิมลน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรหัสหัวใจ ที่มีความหวาดกังวลในเรื่องของความรัก เพราะเคยอกหักเสียใจจากเทพไทและครอบครัวของเขา ที่รังเกียจอดีตของเธอในวัยเด็ก จึงขอลีกরণกันไป ทำให้เธอไม่กล้าที่จะมีความรักครั้งใหม่ เพราะกลัวต้องผิดหวังเสียใจอีก ตามทฤษฎีของฟรอยด์อธิบายว่าเป็นบุคลิกที่เกิดมาจากความหวาดกังวลประเภท Reality Anxiety คือความหวาดกลัวสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่อยู่รอบตัว ที่เกิดกับคนส่วนใหญ่ เพราะวิมลนกลัวว่าบุคลิกภาพในอดีตของเธอจะเป็นที่น่ารังเกียจและไม่ยอมรับของคนในสังคมอีก

“มิกฌา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องฟ้ากระจำจางดาว ที่ปฏิเสธและปิดกั้นตัวเองจากความรักในเพศตรงข้ามมาตลอด ทั้งนี้เกิดจากแรงอคติที่ฝังใจต่อผู้ชายมายาวนานจนหากระแวงเริ่มตั้งแต่พ่อที่ไม่มีความรักชอบและค่อนข้างไปตั้งแต่เธอยังเด็กมาก ตามมาด้วยความทรงจำอันเลวร้ายเกี่ยวกับพ่อเลี้ยงและน้องชาย ที่เห็นผู้หญิงเป็นเพียงสินค้าทำเงิน เพื่อสนองความสุขสบายของพ่อและพี่น้องที่เป็นผู้ชายเท่านั้น ภาพที่เห็นแม่ถูกพ่อเลี้ยงทำร้ายร่างกาย รวมไปถึงพฤติกรรมก้าวร้าวของหลานชายตัวแสบ ทำให้เธอไม่มีความเชื่อมั่นและหวาดกลัวผู้ชายตลอดเวลา ลักษณะบุคลิกภาพเช่นนี้ สอดคล้องกับที่ฟรอยด์กล่าวไว้ว่า เป็นความหวาดกลัวทางสังคมที่เคยแวดล้อมอยู่รอบตัวมาก่อนนั่นเอง ดังบทบรรยายความรู้สึกของมิกฌาตอนหนึ่งว่า “พ่อ พ่อเลี้ยง น้องชาย รวมไปถึงหลานชายตัวร้าย ทำให้ห่อหุ้มไม่แน่ใจว่าจะพร้อมรับผู้ชายอีกคนเข้ามาในชีวิตอย่างจริงจังๆ ได้” (กึ่งฉัตร, 2554:138)

5. ปัจจัยด้านอีโก้และกลวิธานป้องกันตัว กลวิธานป้องกันตัว เป็นการปฏิเสธหรือปิดบัง อำพรางความเป็นจริง เป็นกลไกทางจิตใต้สำนึกมากกว่าจิตสำนึก ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถหลบหลีกความกังวลหรือความเครียดที่เกิดจากกระบวนการทางกาย ความคับข้องใจหรือการกระทบกระทั่งอันสิ่งที่เป็นที่บั่นทอนจิตใจนั้น ได้มีอิทธิพลทำให้อีโก้แสวงหาวิธีหรือภาวะที่ไม่พึงปรารถนา โดยวิธีที่เรียกว่า “กลวิธานป้องกันตัว” ที่มีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอีโก้และกลวิธานป้องกันตัว สรุปผลได้ ดังนี้

5.1 การเก็บกด เป็นปัจจัยที่ปรากฏในตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ชื่อ “รุจรวี” ในนวนิยายเรื่องดังไฟได้น้ำ ตอนที่ฟื้นตื่นขึ้นมาที่โรงพยาบาลศรัทธาชนด้วยอาการของคนความจำเสื่อมไม่สามารถจำเรื่องราวอะไรในอดีตได้เลย หากพยายามจะนึกก็มีอาการปวดศีรษะขึ้นมาทันที ซึ่งจากการวินิจฉัยของจิตแพทย์ได้สรุปไว้ในบทสนทนาในเรื่องตอนหนึ่งว่า

... “คุณรวีปิดกั้นความทรงจำตัวเอง หมอเคยบอกคุณว่า จิตใจของมนุษย์เป็นสิ่งที่ซับซ้อน จิตมีกลไกพิเศษที่จะปกป้องตัวเองเมื่อเกิดเรื่องร้ายแรงขึ้น เคยมีเหมือนกันที่คนเราพอประสบกับเรื่องร้ายแรงมากเกินไปกว่าจะรับได้ กลไกพิเศษก็จะทำงานทันที โดยสั่งให้ลืมเรื่องที่เกิดขึ้นเสีย ...คุณรวีก็อาจเข้าข่ายเดียวกัน คือผ่านประสบการณ์ที่รุนแรงหรือเจ็บปวดมาก จนจิตรับไม่ไหวแน่จึงปิดกั้นความทรงจำนั้นเสีย และพอคุณเฝ้าเข้าไปใกล้ความทรงจำ จิตก็จะเตือนให้ถอยห่างด้วยอาการปวดหัวรุนแรง” (กึ่งฉัตร, 2551:106)

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของฟรอยด์ ที่กล่าวไว้ว่า ความกระทบกระเทือนขวัญเป็นภาวะไม่พึงปรารถนาที่บีบบังคับจิตมนุษย์ให้ได้รับความไม่สบายใจ ดังนั้นอีโก้จึงแสวงหาวิธีลดความตึงเครียดเหล่านี้ โดยวิธีการ “กลวิธานป้องกันตัว” เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย เช่นเดียวกับบุรุษวัยที่เก็บกคความคิดความรู้สึกที่ตนเองยอมรับไม่ได้ไว้ในระดับจิตไร้สำนึก เพื่อให้ลืมเรื่องที่กระทบกระเทือนจิตใจที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ทั้งเรื่องการตายของลูก เรื่องที่พลีศขอหย่า และเรื่องที่ลูกอินทிரากับขวินตามฆ่าอีก จิตได้สำนึกจึงปฏิเสธที่จะรับรู้ความจริงอันเจ็บปวดเหล่านั้น จนเกิดอาการความจำดับหรือลืมอดีตขึ้นมา

5.2 การปฏิเสธ เป็นปัจจัยที่ปรากฏในตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ชื่อ “จิตาภา” ในเรื่องมีเพียงรัก เพราะความหวาดกลัวเรื่องความเจ้าชู้ของชนดล จึงทำให้จิตาภาเกิดความกลัวไม่กล้าที่จะรับรัก จึงตัดสินใจปฏิเสธการแต่งงานด้วย ทั้งที่ตนเองก็รักเขาแต่ก็ยอมเจ็บปวดเสียแต่ตอนนี้ ดีกว่าต้องเข้าไปในอนาคต ลักษณะเช่นนี้ฟรอยด์ได้กล่าวไว้ว่า เมื่ออีโก้ไม่สามารถจะต่อสู้กับความวิตกกังวลโดยใช้วิธีการอันมีเหตุผลได้ ก็จำต้องถอยกลับไปใช้วิธีการอันไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เรียกว่า การปฏิเสธ ซึ่งเป็นกลไกป้องกันตัวเพื่อปิดบังอำพรางความต้องการที่แท้จริงไว้ สังเกตได้จากการที่จิตาภาพยายามย้ำเตือนใจตนเองตลอดเวลา ดังนี้

การหลงเสน่ห์ผู้ชายเจ้าชู้ เป็นเรื่องโง่เขลาที่สุด จิตาภาถอนใจอีก
 เสือก รู้สึกเหมือนติดกับอยู่ระหว่างความคิดที่ถูกต้อง จรรยาบรรณอันดี
 งามของนักสืบและความเอนเอียงของจิตใจ หญิงสาวต้องทำอะไรสัก
 อย่างเพื่อให้พ้นกับดักนี้... หล่อนจะต้องเข้มแข็งจะต้องตัดใจให้ได้ จำไว้
 ให้แม่นยำว่าเกลียดผู้ชายเจ้าชู้...อคติและความตั้งมั่นแต่เล็กแต่น้อยนี้เป็นดั่ง

กำแพงกัน...ภาพผู้หญิงรำครวญเพราะความเจ้าชู้ของพี่ชาย...ข้าวควง
ผู้หญิงไม่ซ้าหน้าของชนคล...ภาพเจนจิราร้องไห้อย่างชวนสังเวชใจ...
ความกลัวอนาคตจึงรบร่ากันอยู่ในใจรุนแรง (กึ่งฉัตร, 2550:201-424)

5.3 การชดเชย เป็นกลไกที่ “ธาราธร” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรอยพรหมใช้ในการชดเชยปมด้อยของตนที่เกิดมาเป็นเด็กกำพร้า ขาดความรักและเอาใจใส่จากยายตั้งแต่เกิด จึงพยายามสร้างปมเด่นโดยมูมานะพากเพียรจนได้เป็นนักเรียนทุนที่เรียนเก่ง มีความประพฤติดีและได้ประกอบอาชีพที่มั่นคง เพื่อหวังจะเรียกร้องความรักและการยอมรับจากยาย โดยใช้ความสำเร็จทั้งหมดที่ตนได้รับมา ชดเชยความรู้สึกผิดหวังของยายที่เคยมีต่อแม่และเกิด ความภูมิใจในตัวเธอขึ้นมาบ้างเท่านั้นเอง นอกจากนี้ยังเป็นกลไกที่ “วิมลลิน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรหัสหัวใจใช้ชดเชยความบกพร่องหรือปมด้อยในอดีตของตนเองในวัยเด็ก ที่เคยเป็นเด็กจรจัดซี้จ๊อม โดยเลือกเป็นตำรวจ เพราะเป็นอาชีพที่ตรงข้ามกับอดีตของเธอมากที่สุด ดังบทบรรยายในเรื่องว่า “หล่อนตัดสินใจเป็นตำรวจ ตั้งใจจะพิสูจน์ให้คนที่หมายหัวไว้ทั้งหลายรู้ว่าการที่หล่อนเคยลี้ภัยโมยนั้นเป็นเพราะความจำเป็น เป็นเพราะสภาพแวดล้อม มิใช่นิสัยในกมลสันดาน” (กึ่งฉัตร, 2553:53)

5.4 การทดแทน เป็นกลไกที่ “ธาราธร” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรอยพรหมใช้ทดแทนความรู้สึกที่ขาดแคลนทั้งความรักและทุนทรัพย์ จากครอบครัวหรือญาติผู้ใหญ่ จึงทำให้เกิดพลังในการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาชนะอุปสรรคต่างๆ จนกลายเป็นคนที่เข้มแข็ง อดทน ช่วยเหลือตัวเองได้ แต่ลึกๆแล้วยังปรารถนาความรักความอบอุ่นจากคนที่พร้อมจะเข้าใจและปกป้องดูแลตนได้อยู่ ดังนั้นเมื่อได้มาพบธุมชวัช หนุ่มใหญ่วัย 42 ปี ที่อดีตเคยเป็นคนรักของแม่มาก่อน จึงรู้สึกผูกพันและอบอุ่นใจเมื่อได้อยู่ด้วย จึงตัดสินใจเลือกเขาเป็นคู่ชีวิต เพื่อทดแทนความรักที่ขาดหายไป

5.5 การแสดงออกที่ตรงข้ามกับความรู้สึก พรอยด์กล่าวว่าเป็นการสร้างอุปนิสัยอีกแบบหนึ่งขึ้นมาเพื่อปกปิดความรู้สึกที่แท้จริงไว้ เช่น “วิมลลิน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรหัสหัวใจ ที่รู้สึกมีปมด้อยเรื่องสีผิวที่คล้ำของตนตลอดเวลา แต่พยายามจะไม่แสดงออกให้ผู้อื่นรู้ ทั้งที่จริงแล้วเธอรังเกียจผิวพรรณและหน้าตาที่ทำให้เธอผิดแผกจากคนในครอบครัวมาแต่ไหนแต่ไร และบ่อยครั้งที่จะถูกผู้อื่นนิทาว่า ที่ผิวดำกว่าพี่ชายนั้นเพราะเธอเป็นแค่ข้าวนอกนาเท่านั้น สีผิวจึงเหมือนเครื่องประจานอดีตของเธอเสมอมา ทำให้รู้สึกเป็นปมด้อยไม่อยากให้ใครพูดถึง

5.6 การแสดงออกผิดที่ พรอยด์อธิบายไว้ว่าเป็นการลดความวิตกกังวลหรือการกดอารมณ์อีกวิธีหนึ่ง ด้วยการเปลี่ยนเป้าหมายจากบุคคลที่แสดงออกโดยตรงไม่ได้ จึงหันไปแสดงออกกับสิ่งอื่นแทน เช่นเดียวกับที่ “วิมลลิน” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องรหัสหัวใจ ที่ไม่ชอบสุนัข และเมื่อกับคนที่ชอบเอาใจสุนัข ดังเหตุผลที่ปรากฏในเรื่องว่า “หญิงสาวไม่ใช่คนเกลียดสุนัข

แต่ไม่ชอบ คนเราจะชอบได้อย่างไร ถ้าตั้งแต่เล็กถูกนำไปเปรียบกับสัตว์ชนิดนี้ตลอด แถมยังเป็นการเปรียบเปรยว่าค่าของหล่อนนั้นต่ำกว่าสัตว์สี่ขาประเภทนี้เสียอีก...หญิงสาวฝังใจเสมอว่ามีหลายคนในชีวิต ที่เห็นสัตว์ชนิดนี้ดีและมีค่ากว่าหล่อน” (กึ่งฉัตร, 2553: 23-96)

5.7 การแทนที่ ฟรอยด์กล่าวว่า เป็นกลไกที่ใช้เปลี่ยนเป้าหมาย ที่ตนเองเกิดความรู้สึกไปยังที่อื่น ซึ่งมีผลเสียต่อตนเองน้อยกว่า โดยเมื่อมีความรู้สึก นึกคิดที่ไม่เหมาะสม อีโก้จะเปลี่ยนให้ไปยังสิ่งอื่นแทน เช่นเดียวกับลักษณะบุคลิกภาพของ “มีคณา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องฟ้ากระเจ่างดาว ที่มีปมฝังใจและความรู้สึกที่แ่่มากๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ชาย จากตัวอย่างทั้งที่ใกล้ชิดในครอบครัวและจากการทำงาน ที่ต้องเผชิญกับชาวผู้ชายเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง โดยใช้ความแข็งแกร่งกว่า มีอำนาจกว่า มาเป็นอาวุธทำร้ายผู้หญิงนั้น ยิ่งสร้างปราคาการที่ขวางกั้นความรู้สึกดีๆ ต่อผู้ชายของมีคณาให้แข็งแกร่งราวหินผายิ่งขึ้น แม้อยากจะเปิดใจให้กับสารวัตรหรินย์บ้าง แต่ความรู้สึกเกลียดชังผู้ชายก็ยังขวางกั้นไว้ ไม่ให้สามารถต้อนรับเขาได้อย่างเต็มที่นั่นเอง

5.8 การโยนความผิดไปให้ผู้อื่น ฟรอยด์กล่าวว่า เป็นกลไกที่ใช้แก้ความผิดของตน โดยการกล่าวโทษผู้อื่น เพื่อความผิดนั้นจะได้ห่างไกลจากตนเอง สอดคล้องกับบุคลิกภาพของ “กันตยศ” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องโนเรื่อนใจ แม้อาจครั้งจะรู้สึกผิดอยู่บ้าง แต่ก็พยายามปิดความรู้สึกนั้นออกไป โดยชักโทษให้เป็นความผิดของผู้อื่นแทน เช่นเรื่องของผู้หญิงที่เขาเคยหักอก หลอกหลวงหล่อนให้เสียใจ เขาก็จะบอกกับตนเองว่า ไม่ใช่ความผิดของเขาที่ผู้หญิงเหล่านั้นจะเจ็บปวดปางตาย แล้วโทษว่าพวกหล่อนทำตัวเองทั้งนั้น โง่เอง หลงใหลทุ่มเทให้เขาเอง ดังตอนที่ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะของกันตยศตอนหนึ่งว่า “กันตยศเป็นแค่มนุษย์คนหนึ่ง พอมีปัญหา ก็อยากปกป้องตัวเอง อยากโยนปัญหาและความผิดให้กับผู้อื่น ไม่อยากเป็นคนเลวหรือคนผิดในสายตาใคร” (กึ่งฉัตร, 2553: 483) นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะดังกล่าว เป็นอีกบุคลิกภาพหนึ่งที่เด่นชัดของ “จริณธร” ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องลับลวงใจที่ใช้เป็นกลไกป้องกันความผิดของตัวเอง ดังบทบรรยายในเรื่องตอนหนึ่งว่า “โดยสัญชาตญาณ จริณธรไม่ใช่คนเลวร้ายอะไร เขาอาจจะพูดจริงบ้างไม่จริงบ้าง แต่ไม่ใช่คนขี้โกหกเป็นนิสัย หากในยามที่เขาต้องการเอาตัวรอด ชายหนุ่มก็พร้อมจะพูดได้ทุกอย่าง โทษคนอื่นได้ทุกเรื่อง เพื่อให้ตัวเองพ้นผิดเท่านั้น” (กึ่งฉัตร, 2554: 252)

5.9 การหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง ฟรอยด์กล่าวว่า เป็นกลไกการหาเหตุผลที่ค่อนข้างจะผิดไปจากความเป็นจริงมาอธิบายถึงสิ่งบกพร่องของตน เพื่อปกป้องตนเองให้พ้นจากข้อบกพร่องต่างๆ และพยายามหลอกตนเองเพื่อไม่ให้รู้สึกผิดและไม่เจ็บปวดมากมายนักเมื่อไม่สมหวัง ปรากฏในตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายเรื่องลับลวงใจที่ชื่อ “จริณธร” เช่นตอนที่จริณธรตัดสินใจบอกเลิกนิรภาเพื่อไปแต่งงานกับทิพปภา ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของนิรภาเสียเองนั้น เขาถูกพี่สาวตำหนิว่าไม่ถูกต้องแต่เขาก็หาเหตุผลอ้างว่า “ผู้หญิงส่วนใหญ่ก็หาผู้ชายที่สามารถเลี้ยงดู

เขาได้ ยิ่งรวยยิ่งดี แล้วทำไมผู้ชายจะเลือกผู้หญิงด้วยเหตุผลเดียวกันไม่ได้ อีกอย่างโจ๊กก็ไม่ได้ไป หลอกหลวงอะไรเขา คุณก็ไปมาชอบ โจ๊กเอง พ่อเขามาเสนอให้โจ๊กเองว่าแต่งงานกับลูกสาวเขาดีกว่าแต่งงานกับหมอดี” (กึ่งจักร, 2554:142) หรือตอนที่หลอกตนเองว่านิรภัยยังคงรักและอาลัยอาวรณ์ในตัวเขา อยู่ ที่ตัดสินใจแต่งงานกับพรพลนั้นเป็นเพราะนิรภัยกำลังแก้แค้นเขากับทิพภาเท่านั้น เป็นการหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง เพราะไม่กล้ายอมรับความจริงที่จะทำให้คนรู้สึกเจ็บปวดใจว่า นิรภัยได้หมดรักและไม่ต้องการเขาอีกต่อไปแล้วนั่นเอง

ตอนที่ 3 คุณค่าในนวนิยายของกึ่งจักรที่มีต่อสังคม ตามแนวคิดของธวัช ปุณโณทก

คุณค่าของนวนิยายต่อสังคม คือประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากนวนิยายของ “กึ่งจักร” ระหว่าง พ.ศ.2541-พ.ศ.2554 โดยจะมุ่งประเด็นการศึกษาคุณค่าวรรณกรรม ตามแนวคิดเห็นของ ธวัช ปุณโณทก ที่แบ่งคุณค่าของวรรณกรรมต่อสังคมออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่ คุณค่าของวรรณกรรมต่อปัจเจกบุคคลอันเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม และคุณค่าวรรณกรรมต่อการสร้างสรรค์สังคม ซึ่งจากผลการศึกษารูปผลได้ ดังนี้

1. คุณค่าของนวนิยายที่มีต่อปัจเจกบุคคล คือ การให้สาระและประโยชน์ของนวนิยายต่อบุคคลอันเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ได้แก่ การให้ความบันเทิงใจ เพลิดเพลิน สนุกสนานไปตามเนื้อเรื่อง ความสะเทือนใจและอารมณ์ ทั้งรัก โกรธ แค้น สงสาร และสมใจ ความประเทืองปัญญา โดยชี้ให้เห็นสภาพของชีวิตมนุษย์ในสังคม การให้ประสบการณ์จำลองชีวิตในแง่มุมต่างๆ การให้มโนทัศน์ต่างๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ซึ่งจากการวิเคราะห์ สรุปผลได้ ดังนี้

1.1 การให้ความบันเทิงใจในการอ่าน นวนิยายทุกเรื่องของกึ่งจักรได้ให้ความรู้สึกเพลิดเพลินตามเนื้อเรื่อง ที่มีทั้งความสะเทือนใจและอารมณ์ต่างๆ เช่น การแสดงพฤติกรรมและความรู้สึกของตัวละครเอกในเรื่องที่มีทั้งอารมณ์รัก หวาดกังวล โกรธเคือง สงสาร น้อยใจ ปะปนอยู่ในความรู้สึกตลอดเวลา

1.2 การสะท้อนสภาพชีวิตของมนุษย์ในสังคม ท่ามกลางสภาวะปัญหาเศรษฐกิจกำลังย่ำแย่อย่างต่อเนื่องของประเทศไทย โดยผู้แต่งได้สอดแทรกไว้ในการดำเนินเรื่องและดำเนินชีวิตของตัวละครเอกในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ยังให้ประสบการณ์จำลองชีวิตในแง่มุมต่างๆ ของคนในสังคมโดยผ่านตัวละครในนวนิยายอีกด้วย

1.3 การสะท้อนสภาพวิถีการดำเนินชีวิตระหว่างคนที่มีฐานะร่ำรวย มีชื่อเสียงในวงสังคม ที่ใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือยเพื่อสนองความพึงพอใจของตนเองเท่านั้น กับคนที่อยู่ในกลุ่มชนชั้นกลางถึงล่าง ที่ต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายอยู่ตลอดเวลา เพื่อประคองชีวิตให้รอดอยู่ได้ท่ามกลาง

ยุคข้าวยากหมากแพงแบบนี้ ได้ปรากฏในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์, ดั่งไฟได้น้ำ, ในเรือนใจ, ค่าของคน และลับลวงใจ

2. คุณค่าของนวนิยายต่อการสร้างสรรค์สังคม คือ การมีส่วนให้ความสำนึกของสังคม หรือโน้ตสนั้ร่วมของสังคมในนวนิยาย โดยวิธีเสนอแนวคิดต่อผู้อ่านโดยส่วนรวม เป็นการปลูกฝังทัศนคติต่อสังคมแก่ผู้อ่าน และมีกลวิธีในการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นพ้องกับแนวคิดที่ผู้ประพันธ์เสนอมาในรูปวรรณกรรม หรือให้ผู้อ่านเลือกรูปแบบของสังคมตามทัศนะของตนเองรวมมากับการบันเทิงใจในวรรณกรรมด้วย ซึ่งเป็นตัวเร่งเร้า ส่งเสริมให้ผู้อ่านอันเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมยอมรับแนวคิดเหล่านั้น และมีมโนทัศน์ร่วมต่อสังคม ซึ่งจากการวิเคราะห์สรุปผลได้ ดังนี้

2.1 กฎเกณฑ์ต่อสังคมในเรื่องศีลธรรม กรอบจารีตประเพณีและข้อธรรมเนียมต่างๆ ที่ปรากฏในนวนิยายกลุ่มตัวอย่างของกึ่งจักรมีดังนี้

2.1.1 การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมไทยในเรื่องการรักษาวลสงวนตัวของผู้หญิง เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในคุณค่าความเป็นกุลสตรีไทย ที่ไม่ยอมให้ใครมาล่วงเกินได้ก่อนแต่งงาน หรือไม่ยอมให้ใครดูถูกศักดิ์ศรีว่าเป็นผู้หญิงใจง่ายได้ โดยถ่ายทอดผ่านคุณลักษณะของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 เรื่องของกึ่งจักร ที่ถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นตัวแทนของผู้หญิงในยุคสมัยใหม่ ที่ถึงแม้จะมีการศึกษาและความมั่นใจในตัวเองสูงแค่ไหน แต่ก็ยังคงมีคุณสมบัติของสตรีไทยที่รักษาวลสงวนตัวไว้ได้อยู่นั่นเอง

2.1.2 สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมหรือบาปบุญคุณโทษ ตลอดจนทั้งการเคารพบูชาวัตถุมงคล เช่น องค์พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ เพื่อไว้ปกป้องรักษาคุ้มครองอันตรายแก่ตน ได้ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง ดั่งไฟได้น้ำ, พรายปรารถนา, ในเรือนใจ, ลับลวงใจ นอกจากนี้ยังพบการสะท้อนความเชื่อเรื่องการบนบานศาลกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอพรจากนั้นก็กลับมาแก้บนเมื่อสมหวังแล้ว ปรากฏในนวนิยายเรื่องลับลวงใจ ตอนที่พวกกวักวั้นเครือพาจริยธรไปเที่ยววัดอำมาที่มาเก่า โดยมีความเชื่อว่าหากขอพระอะไรมักจะได้สมหวัง จึงต้องกลับไปถวายหมูหันแก้บนอีกครั้ง

2.1.3 สะท้อนสังขธรรมความจริงเรื่อง “สิ่งที่แน่นอนคือความไม่แน่นอน” ผ่านการดำเนินชีวิตของตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์ ดั่งไฟได้น้ำ ในเรือนใจ ค่าของหัวใจ และลับลวงใจ ที่ตัวละครเคยมีฐานะร่ำรวยหรือใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์พูนสุขมาก่อน แต่ก็มิอันต้องประสบกับจุดพลิกผันในชีวิตให้ต้องกลายเป็นคนล้มละลาย หรือมีฐานะที่ย่ำแย่ลงอย่างไม่คาดฝันในเวลาเพียงชั่วข้ามคืนได้

2.1.4 สะท้อนค่านิยมและความเชื่อของธรรมเนียมปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับผู้หญิง เช่น ในนวนิยายเรื่อง “ค่าของหัวใจ” ได้นำเสนอเกี่ยวกับประเพณีคนจีนที่มีความเชื่อว่าผู้หญิงหากแต่งงานเข้าบ้านไหนแล้ว ก็ให้ถือว่าเป็นคนของบ้านนั้นตลอดชีวิต จะแต่งงานใหม่อีกไม่ได้ ส่วนในนวนิยายเรื่อง “ฟ้ากระเจ่างดาว” ได้นำเสนอความเชื่อเกี่ยวกับผู้หญิงว่าต้องเป็นผู้ทำงานบ้านทุกอย่าง ต้องเสียสละ โดยยอมทำอาชีพขายตัว เพื่อหาเงินมาช่วยเหลือเจือจุนครอบครัวทางบ่าให้อยู่ดีมีสุข จึงจะเรียกว่ากตัญญูต่อพ่อแม่ หรือในนวนิยายเรื่อง “ค่าของหัวใจ” ที่นำเสนอความเชื่อว่า ผู้หญิงที่เป็นม่ายนั้นเหมือนกับของมีค่าหนีแล้ว จึงมักจะถูกคนหมิ่นแคลนและไม่ให้เกียรติว่ามีค่าพอ ยิ่งหากผู้หญิงคนใดที่เป็นม่ายเพราะสามีตายไม่น้อยกว่า 2 คนมาแล้ว ก็มักจะถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นกาลกิณีหรือผู้หญิงกินหัวทันที้ และยังมีการนำเสนอความเชื่อเกี่ยวกับผู้หญิงที่มีฐานะยากจนว่าหากได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวย ก็จะกลายเป็นเงินเคอเรลล่าได้ โดยที่สังคมไม่ได้ถือสาหรือตีเตียน แต่หากผู้ชายจนๆ แต่งงานกับผู้หญิงที่ร่ำรวย ก็จะถูกเปรียบเปรยว่าเป็นหนูตกลังข้าวสารไป นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่อง “ลับลวงใจ” ยังให้ทัศนะการปฏิบัติคนของภรรยาว่า ธรรมเนียมของสังคมไทยถือว่า สามีต้องอยู่เหนือภรรยา ผ่านคำพูดของตัวละครที่ชื่ออองคณาถักกล่าวต่อทิพภาว่า “คนเป็นเมียต้องส่งเสริมผัว ไม่ใช่ให้ผัวมาอ่อนน้อมส่งเสริมตัวเอง ...เราเป็นคนไทย ผัวต้องมาก่อน รู้ไหม” (กิ่งจักร, 2554:203)

2.2 การเสนอแนวคิดร่วมในการชะลอการเปลี่ยนแปลงของปัจเจกบุคคลในสังคมที่คนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งพยายามจะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่ใช่มโนทัศน์ร่วมของคนในสังคมทั้งหมด ดังนี้

2.2.1 การที่คนไทยบางกลุ่มกำลังเปลี่ยนค่านิยมในการชื่นชมศิลปวัฒนธรรมของชาติตะวันตกว่าทันสมัย เป็นที่ยอมรับของสากลโลกแล้ว แต่ไม่ใช่มโนทัศน์ร่วมของสังคมไทยทั้งหมด เพราะในขณะเดียวกันชาวต่างชาติกลับมีความชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมไทยมาก ดังปรากฏในนวนิยายเรื่องบ่วงหงส์ที่นำเสนอทัศนคติของชาวต่างชาติ ที่มีต่อความงดงามของชุดเครื่องแต่งกายแบบไทย โดยกล่าวว่าการแต่งกายด้วยชุดไทยนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงความมีอารยะ มีวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมาเป็นร้อยๆ ปี ซึ่งหาไม่ได้ในชาติอื่น เป็นสมบัติความเป็นไทยที่บรรพบุรุษของคนไทยทั้งชาติสั่งสมมาให้เป็นมรดกชาติ ซึ่งก็มีคนไทยอีกบางกลุ่มที่ยังคงช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายอันงดงามของไทยไว้

2.2.2 การกระตุ้นจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าและชื่นชมความงดงามของศิลปวัฒนธรรมไทย ตลอดทั้งปฐมนิยสถานสำคัญคู่บ้านคู่เมืองของไทย เช่น สถาปัตยกรรมในวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระแก้วมรกต พระที่นั่งวิมานเมฆ การแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นต้น ดังสะท้อนผ่านคำพูดของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายเรื่อง “รอยพรหม” ว่า “...ขอชมศิลปะ

หรือไม่ก็สถานที่สำคัญๆ ของชาติดีกว่าละ กลับไปที่โน่นคนถามว่า Culture ของประเทศเกิดตัวเอง เป็นอย่างไร ดิฉันจะได้ตอบได้ ไม่ใช่เห็นแต่ตึกสูงๆ กับมอลล์เหมือนกับที่โน่น” (กิ่งจักร , 2553:124)

2.3 การให้โน้ตชนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อค่านิยม ของบุคคลที่อยู่ร่วมกัน หรือการพยายามและเร่งเร้า โน้ตให้มีการปรับตัวเข้ากับการ เปลี่ยนแปลง และพัฒนาทางสังคมอันไม่หยุดนิ่ง เพื่อชะลอหรือป้องกันการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่สภาพชีวิตที่ แย่ลงไป ตามกระแสค่านิยมของคนในสังคมไปมากกว่านี้ เช่น

2.3.1 การให้ความสำคัญกับ “ค่าของเงิน” มากกว่า “ค่าของคน” โดยวัดและ ประเมินคุณค่าของคนจากวัตถุภายนอก เช่น ทรัพย์สินสมบัติ อำนาจทางตำแหน่งและหน้าที่การงาน ชื่อเสียงวงศ์ตระกูลหรือฐานะทางสังคม ซึ่งบางครั้งก็แลกมาด้วยความคดโกง เห็นแก่ตัวและไร้คุณธรรม อันนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำกันทางสังคม ปรากฏในนวนิยายเรื่องบ่วงหงส์ มีเพียงรัก รหัสหัวใจ ค่าของหัวใจ และพรายปรารถนา

2.2.2 ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวกับการนำปิ่นโตใส่อาหารถวายเพลพระ ที่ถวายทั้งอาหารและปิ่นไปพร้อมกันไปด้วย เพื่อเป็นการสะดวกและประหยัดเวลา แทนการยก ตำรับอาหารใส่หม้อ แล้วนำไปจัดวางใส่ถ้วยจานเลี้ยงเพลพระที่วัดเหมือนสมัยก่อน ซึ่งต้องใช้เวลา ในการจัดเตรียมมาก ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่องดั่งไฟได้น้ำ

2.3.3 การเปลี่ยนแปลงด้านเครื่องมือสื่อสารที่ในนวนิยายยังคงนำเสนอ การสื่อสารผ่านทางจดหมายหรือโทรศัพท์สาธารณะ ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารได้มีการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบให้ทันสมัยขึ้น มีการติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็วกว่าเดิมแล้ว ได้ปรากฏ ในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์ ดั่งไฟได้น้ำ ไฟกระจ่างดาว หรือการใช้ฟิล์มถ่ายรูปในนวนิยายเรื่องใน เรือนใจ ที่ปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้กล้องดิจิตอลหรือโทรศัพท์มือถือที่บันทึกได้ทั้งภาพและเสียงกันแล้ว

2.3.4 การสะท้อนมุมมองปัญหาทางสังคมเกี่ยวกับการค้าสิ่งผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบนำสินค้าหนีภาษีข้ามแดนผ่านช่องทางต่างๆ ปรากฏในนวนิยายเรื่องดั่งไฟได้น้ำ และมีเพียงรัก นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอปัญหาการค้ำมนุษย์ แรงงานเถื่อน การหลอกลวงผู้หญิง ไปค้าประเวณีหรือถูกกดขี่ข่มเหงทางเพศ ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่องบ่วงหงส์ มีเพียงรัก รหัสหัวใจ และไฟกระจ่างดาว

2.3.5 ค่านิยมและทัศนคติมุมมองเกี่ยวกับสิทธิสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การ ประกอบอาชีพตำรวจ นักสืบ ทนายความ นักข่าวหรือการทำงานโฆษณา ซึ่งแต่เดิมอาชีพเหล่านี้ จำกัดเฉพาะผู้ชายเท่านั้น แต่ปัจจุบันผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น จึงมีสิทธิ์และโอกาสที่จะเลือก ประกอบอาชีพอะไรก็ได้ ที่ตนมีความสนใจและความสามารถที่จะทำได้ไม่แพ้ผู้ชาย ดังปรากฏ

ในนวนิยายเรื่อง “มีเพียงรัก” ที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีอาชีพเป็นนักสืบ นวนิยายเรื่อง “รอยพรหม” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงทำงานเป็นวิศวกรโรงงาน นวนิยายเรื่อง “พรายปรารถนา” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงทำงานบริษัทโฆษณา หรือตัวละครรองฝ่ายหญิงมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันกับที่ผู้ชายทำได้ นวนิยายเรื่อง “ฟ้ากระจ่างดาว” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงทำงานเป็นนักข่าวสายคดีอาชญากรรม ยาเสพติดและโสเภณี นวนิยายเรื่อง “รหัสหัวใจ” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีอาชีพเป็นตำรวจ และในนวนิยายเรื่อง “ค่าของหัวใจ” ตัวละครเอกฝ่ายหญิงทำงานออกแบบสินค้าเด็ก เป็นต้น

2.3.6 สะท้อนสภาพปัญหาในสังคมเมืองหลวงของไทย เช่น ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สภาพมลภาวะและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาน้ำท่วม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง สิ่งช่วยย่นย่อหรืออธิบายมุขต่างๆ การล้อตลก การล้อเลียน โปสเตอร์ในนวนิยายเรื่องรอยพรหม รหัสหัวใจ และฟ้ากระจ่างดาว

2.3.7 สะท้อนมุมมองการใช้ชีวิตคู่หรือการเลือกคู่ครองที่เปลี่ยนแปลงไป โดยปัจจุบันมักจะไม่ได้เลือกคู่เพราะความรักเท่านั้น แต่กลับมีพื้นฐานการตัดสินใจเลือกคู่จากผลประโยชน์อื่นๆ ที่จะได้รับตามมาด้วย เช่น ความเหมาะสมกันทางด้านฐานะและชดเชยฐานะ หรือการช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของอีกฝ่ายให้ดีขึ้น เป็นต้น ปรากฏในนวนิยายเรื่องพรายปรารถนา รหัสหัวใจ ในเรือนใจ และลับดวงใจ

2.3.8 สะท้อนค่านิยมการเลี้ยงดูลูกของครอบครัวคนไทยที่รักและทะนุถนอมลูกมากเกินไปจนกลายเป็นคนไม่กล้าแสดงออก ถูกจำกัดความคิดและไม่กล้าเรียก ร้องสิทธิของตน หรือบางครั้งครอบครัวที่มีลูกคนเดียวก็จะทุ่มเทความรักและการตามใจแบบผิดๆ จนโตเป็นผู้ใหญ่ทำอะไรไม่เป็นและมีนิสัยเอาแต่ใจตนเอง ปรากฏในนวนิยายเรื่อง บ่วงหงส์ ดั่งไฟได้นำ พรายปรารถนา ในเรือนใจ และฟ้ากระจ่างดาว

2.3.9 การสะท้อนสภาพการเปลี่ยนแปลงไปในด้านสถานที่ เช่น สนามบินดอนเมือง ที่กล่าวถึงในเรื่อง “ในเรือนใจ” นั้น สภาพเป็นจริงในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปใช้ที่สนามบินสุวรรณภูมิแล้ว เป็นต้น

2.3.10 การสะท้อนความเชื่อและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของสังคม ปรากฏในเรื่อง “ค่าของหัวใจ” ตอนหนึ่งว่า คนไทยโบราณจะมีความเชื่อว่าหากยังไม่คลอดลูกก็ไม่ควรจะมีเพศสัมพันธ์กับใครๆ ทั้งสิ้น แต่สมัยปัจจุบันคนในสังคมรับวัฒนธรรมความเชื่อแบบตะวันตกเข้ามามาก ความเชื่อเช่นนี้ก็ค่อยๆ หายไป พอรู้ว่าท้องก็จะเตรียมข้าวของเครื่องใช้สำหรับเด็กอ่อนไว้ก่อนแล้ว

2.3.11 การเปรียบเทียบทัศนะมุมมองของลูกสะใภ้ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ปรากฏในเรื่องลบลวงใจว่า สมัยก่อนลูกสะใภ้จะต้องทนแม่สามีทุกอย่าง ต้องพยายามอดทนเพื่อให้แม่สามีรักให้ได้ แต่ปัจจุบันความคิดนี้เริ่มหายไปกลายเป็นว่า ทนได้ก็ทน ทนไม่ได้ก็ไม่ต้องทน

จากผลการวิเคราะห์คุณค่าที่มีต่อสังคมในนวนิยายของกึ่งฉัตรดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า นวนิยายทุกเรื่องที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ มีอิทธิพลและบทบาทหน้าที่สำคัญในการให้คุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่ไม่น้อย ทั้งคุณค่าต่อปัจเจกบุคคล และคุณค่าต่อการสร้างสรรค์สังคม

